

TANULMÁNY

***Nemzetközi együttműködés keretében megismert szolgáltatás (módszer, eljárás)
tapasztalatainak feldolgozása, jó gyakorlatok leírása***

***A tanulmány az
EFOP-5.2.2-17-2017-00037
azonosítószámú,
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának
feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
elnevezésű projekt keretében készült.***

*Készítette: VELTA Kft - Visztenvelt Andrea
Mátrafüred, 2019*

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti
identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

Tartalomjegyzék:

Vezetői összefoglaló.....	3
A tanulmány elkészítésének módszertana.....	5
A projekt megvalósító és együttműködő szervezetek bemutatása.....	7
A megvalósító szakemberek jellemzése.....	12
Jó gyakorlatok megismerése.....	13
Közösségfejlesztés, mint szolgáltatás tanulmányozása.....	14
Közösségfejlesztés és vallás.....	21
Valláspedagógia.....	25
Jó gyakorlatok definiálása.....	29
Nemzetközi és hazai jó gyakorlatok.....	34
Partnerszervezeteink jó gyakorlatai.....	54
Következtetések.....	58
Irodalomjegyzék.....	60

Vezetői összefoglaló

Az Átányi Református Egyházközség „Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére” címmel ellátott projektjének szakmai tervét illetve a projekt szakmai dokumentációját 2017. júliusban nyújtotta be a szervezet a támogatást nyújtó szakmai szervezet irányába azzal a céllal, hogy egy komplex, az egyházközség mindennapi életét is támogató, ugyanakkor a fejlesztési lehetőségeket is szem előtt tartó projekthez kérjen forrástámogatást.

Az egyházközség elkötelezett abban, hogy szakmai munkájának fejlesztése révén, hazai és nemzetközi kapcsolatainak kiszélesítése által, szolgáltatásainak és tevékenységeinek a tudományos, módszertani fejlesztése kapcsán egyre színvonalasabb, és az egyházközség tagjainak a valós igényeit kiszolgáló szolgáltatásrendszerrel rendelkezzen.

A korábbi időszakokban is prioritásnak tekintették a közösség vezetői azt, hogy a református egyházközség tagjai, a gyülekezetben megjelenő személyek olyan szervezett közösségfejlesztési szolgáltatásokban részesüljenek, amelyek képesek az egyént éppúgy támogatni, mint a családokat, vagy a települési kisközösségeket, esetleg a nagyobb hálózati csoportokat, nemzetközi rendszereket.

Az EFOP 5.2.2-17 azonosítószámmal megjelölt projektben a felhívásnak megfelelően a projektek céljai az alábbiak szerint foglalhatók össze:

Fontos a nemzetközi tapasztalatok és jó gyakorlatok megismerése (ahol lehet kipróbálása) és ajánlások kidolgozása a hazai alkalmazásra. A hazai fejlesztések mellett szükséges nemzetközi szakpolitikai tapasztalatok és jó gyakorlatok megismerése is, a megoldandó társadalmi hiányok és problémák jobb kezelése érdekében. A transznacionális együttműködések terén elsődleges irány a Duna stratégiát végrehajtó államokkal és a V4 országokkal való együttműködés erősítése.

A felhívás keretében elérni kívánt részcélok a következők:

1. A meghatározott társadalmi kihívásokkal és azok kezelésével kapcsolatos rendelkezésre álló speciális szakmai tudásanyag bővítése.
2. Az együttműködés erősítése a Duna stratégia országai és a visegrádi országok szakpolitikai szakértői között.
3. A szakpolitikai tudásanyag és a projektben végrehajtott kutatások eredményei olyan formában elérhetővé váljanak, amelyek a jövőbeli szakpolitikai tervezést és végrehajtást, valamint a mindennapos szakmai munkát segíteni tudják (szakmai ajánlások megfogalmazása).

A felhívásnak megfelelően a célcsoportja a programnak a humán szolgáltatásokat nyújtó állami és nem állami intézményekben, szervezetekben (kivéve köznevelési és felsőoktatási intézmények) dolgozó szakemberek, beleértve civil szervezeteket, egyházi jogi személyeket, önkormányzatokat és nemzetiségi önkormányzatokat (társulásaik és intézményeik is).

További, lényeges elvárás volt a projekt megvalósítókkal szemben az, hogy a támogatást igénylők legalább kettő különböző külföldi országbeli, összesen legalább négy nemzetközi partnerrel kötött előszerződés alapján tapasztalatszerzési és együttműködési tervet dolgozzanak ki, melynek során a két vagy több országban fellelhető jó szakmai gyakorlatokat azonosítják, egyeztetik és kutatás keretében a megismerik.

A felhívás ezen túlmenően megjelölte azokat a stratégiai irányokat is, amelyeket a projektek megvalósítóinak szem előtt kellett tartani, amikor a programjaik tevékenységeit definiálták szolgáltatásiak tartalmát professzionális akciókkal, elemekkel töltötték meg. Alább olvashatóak azok a stratégiai célok, amelyekhez minden projektnek kapcsolódni kellett:

- Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia
- Ifjúsági garancia akcióterv
- Nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia,
- Nemzeti ifjúsági stratégia (NIS)
- Civil stratégia

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

- A fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhely kiváltásról szóló stratégia
- Egészséges Magyarország stratégia

Természetesen ezek közül a pályázatot benyújtó szervezeteknek főként azokat a középtávú stratégiákat kellett prioritásként megjelölni, amelyek az adott szervezet mindennapi tevékenységéhez illeszkedve, annak saját működési céljaival harmóniában jelennek meg.

A szervezetünk átgondolta és definiálta azokat a fejlesztési irányokat, amelyeket elhívás értelmében az egyházközösség támogatása kapcsán érdemesnek talált arra, hogy egy komplex projekt keretében, működtetve nemzetközi kapcsolatait, megvalósítson, így támogatási kérelmét 2017. júliusban benyújtotta a támogatás kezelő felé. A projekt elbírálását, a szakmai tartalom ellenőrzését az Emberi Erőforrások Minisztériuma, EU Fejlesztések Végrehajtásáért Felelős Helyettes Államtitkárság végezte el, s projektünket a támogatásra érdemesnek ítélte.

A tanulmány elkészítésének módszertana

Egy tanulmányának elkészítésekor a legfontosabb kritérium, hogy a megbízott szakértő a lehető legszélesebb platformon tájékozódjon a projekt megvalósulásának kérdéseivel összefüggésben. Ennek érdekében a VELTA Tanácsadó Kft. több forrásból tájékozódva, a projektben résztvevő szakemberek felkeresésével, interjúzásával tette lehetővé azt, hogy jelen dokumentum az Átányi Református Egyházközség EFOP 5.2.2.-17 programjának módszertani elemeit, a jó gyakorlatokat a partnerek tekintetében releváns módon mutassák be, így segítve a projekt szakmai disszeminációját is.

A tanulmány elkészítése során a tanácsadó munkatársak az alábbi feladatokat végezték el:

- EFOP 5.2.2.-17 program felhívásának megismerése, elemzése
- Az Átányi Református Egyházközség benyújtott pályázati dokumentációjának megismerése, elemzése (Szakmai terv, EPTK felület információi)

- A projekt szakmai megvalósítás dokumentumainak megismerése, elemzése (szakmai beszámolók, tréning haladási naplók, meghívók, feljegyzések, kutatási beszámolók stb.)
- A projekt weboldalának megismerése, elemzése
- További jó gyakorlatok felkutatása, elemzése
- A projekt menedzserével (Ferenczy Zoltán) való személyes interjú
- A projekt szakmai vezetőjével (Kis Zoltán) való személyes interjú
- A pénzügyi vezetővel (Gonda Ferencné) való személyes interjú
- A nemzetközi kutatás megvalósító szakembereivel való szakmai konzultáció
- A fenti tevékenységek kapcsán nyert adatok, objektív elemek rendezése, kategorizálása
- Az információk elemzése, rendszerezése
- Tanulmány elkészítése
- Tanulmány lektori feladatainak elvégzése

Látható, hogy a tanulmány elkészítésének időtartama a feladatok tükrében már a projekt megvalósítási időszakában megkezdődött, hiszen a rendelkezésre álló dokumentumok áttekintése, a szakmai interjúk felvétele több időt vett igénybe. A dokumentumokba való betekintés az adatvédelmi szabályok szigorú betartása mellett történt, a tanulmány elkészítésével megbízott szakember/szakemberek ennek figyelembevételével kezelt minden személyes adatot. A tanulmány elkészítésébe bevont szakemberek kiválasztása során a megbízott szolgáltató szervezet figyelt arra a követelményre, hogy olyan munkatársakat bízjon meg a fenti feladatok elvégzésével, akik releváns szakmai tapasztalatokkal rendelkeznek ezen a téren, s képesek kiváló minőségben ellátni feladataikat.

A projekt megvalósító és együttműködő szervezetek bemutatása

Átányi Református Egyházközség

Az Átányi Református Egyházközség az Egervölgyi Református Egyházmegye területéhez tartozik. Az említett egyházmegye pedig a Tiszáninneri Református Egyházkerület részét képezi. A felsorolt, felettes egyházi szervekkel meglehetősen jó viszonyt tartunk fenn. A református hitélet viszonylag korán, valószínűsíthetően már a XVI. század közepén megindult a településen. Az istentiszteleteknek ma is helyet adó templomnak, egy XV. században épült gótikus templom adta az alapját. Az épület a XVIII. századig többször kibővítésre került, majd 1781-től, többszöri kérelmezésre, átépítési munkálatok kezdődtek meg rajta. A XIX. századra – a felújításoknak köszönhetően – már csak a szentély emlékeztetett a XV. századi gótikus templom stílusára. 1985 óta, a hagyományos, hitélettel összefüggő alkalmakon kívül, számos kulturális eseménynek ad helyet templomunk (pl. orgonaverseny, különböző helyi ünnepek).

Az Átányi Református Egyházközség anyaegyházközség. Ennek megfelelően egyházközségünk önállóan teljesíti feladatait, lelkipásztori állást tart fenn. Presbitériummal, önálló anyakönyvvezetéssel és pénzgzdálkodással bír. Az egyházközségünk tisztviselőinek (Pl. gondok, presbitériumi tagok, lelkész) megválasztását, illetve bizonyos ügyek presbitérium elé való terjesztését az egyházközségi közgyűlés végzi. Közgyűlésünk csak akkor tekinthető érvényesnek, ha a bejegyzett egyháztagok legalább 10%- a vesz részt rajta. A presbitériumunk, egyházközségünk vezető testülete, évente legalább négyszer ülésezik, de rendkívüli esetekben akár ennél többször is. Presbitériumunk az alábbi feladatokat látja el:

- költségvetés elfogadása és felterjesztése az egyházmegye felé
- az egyházközség ingó és ingatlan tulajdonát kezeli és karbantartja,
- képviselőket választ és szavaz felsőbb egyházi hatóságok tagjainak és tisztviselőinek megválasztásánál,
- egyháztagokkal szemben gyakorolja az egyházfegyelmet,
- az egyházközség feladatainak (istentisztelet, misszió, lelki gondozás, stb.) ellenőrzése, felügyelete.

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

A Haraszti Református Egyházközség

A Haraszti Református Egyházközség mára Reformáció korában is létezett. Az egyházi istentiszteleti alkalmakon túl, amelyek a templomunkban, imatermünkben történnek, jelen vagyunk a közeli iskolákban, ahol hitoktatást végzünk, illetve a családlátogatásokon keresztül a magyar, református családokban is. A Haraszti Református Egyházközség társadalmi tényező a Lacházi Járásban, és ezzel a szolgálattal meghatározza a reformátusság és magyarság jelenlétét, megmaradását. Az egyházközség tevékenységei:

- egyházközség tagjainak támogatása, magyarság identitás fejlesztés
- kulturális rendezvények
- irodalmi, kulturális események szervezése
- konferenciák szervezése
- koncertek, zenei események szervezése megvalósítása
- táborok, kézműves foglalkozások szervezése
- tudományos kutatásokban való részvétel

A szervezet a helyi Dózsa György Magyar Kultúregyesülettel karöltve valósítja meg számos programját, illetve az Átányi Református Egyházközséggel is nagyon szoros szakmai együttműködésben végzi gyülekezeti munkáját.

Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Rimaszombati Egyházközség

A szervezet, mint egyházközség 1993-ban kapott azonosító számot, megalakulását az 1560-as évekre datálják. Több mint 450 éves történelme során folyamatosan végezte a rá bízott és önként vállalt szolgálatot. A keresztyén hit hirdetése és megélése mellett végig a magyar nemzeti identitástudat hordozója és erősítője volt és ma is az kíván maradni. Jelenleg az egyházközségnek 445 választótagja van, a 2 megválasztott lelkész mellett 1 beosztott lelkész, 2 gondnok és 18 presbiter munkálkodik az egyházközségben. A számos önkéntes dolgozó mellett 8 teljes állású és 4 félállású alkalmazottunk van (1 gazdasági felelős, 1 adminisztrációs munkaerő, 6 főállású és 4 félállású gondozó).

Egyházi szervezetünk a hitéleti tevékenységgel párhuzamosan, házi gondozói szolgálatot, szállítási szolgálatot tart fenn, kulturális, és közművelődési feladatokat lát el Rimaszombat városában és a gömöri régióban. Az egyházközség a korábbi években sok éven keresztül német nyelvtanfolyamot szervezett, elsősorban a nyugdíjas célcsoport tagjainak. Ezen felül ki kell emelni a tevékenységek közül, hogy a szervezet több mint 25 fő számára többhónapos számítástechnikai tanfolyamot is szervezett, megvalósított. Rendszeresen bekapcsolódik a felnőtt-képző estek szervezésébe. Az egyházközség ingatlanjai (templom, gyülekezeti terem, iskola, tudományos gyűjtemények) gyermek, ifjúsági, kulturális és közművelődési tevékenységek lebonyolítását szolgálják. Az egyházközség működteti az országos Tudományos Gyűjtemények ingatlanját is. Az egyházközség területén folyamatosan kiépülő és bővülő infrastrukturális fejlesztések megfelelő háttérrel biztosítanak úgy a határon átnyúló, országos, regionális és helyi szakmai továbbképzéseknek és felnőttképzéseknek.

A szervezet sok- sok pályázat megvalósításában szerepet vállalt, önálló megvalósítóként, konzorciumi partnerként, külső, támogató partnerként, így elmondható, hogy széles tapasztalatokkal rendelkezik egy nemzetközi hálózat szakmai működtetésében, fejlesztésében.

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Kulturális és Közművelődési Központja

A Kulturális és Közművelődési Központ a Felvidék területén elsősorban a déli, magyarok lakta területeken tevékenykedő, a magyar önazonosságtudatot erősítő, keresztyén kultúra és hitmegélés terjesztésével foglalkozó intézmény, amely tevékenységét a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház egyházközségeivel, egyházmegyéivel és az egyetemes egyházzal karöltve végzi. A szervezetet a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház 2015. november 30-án hozta létre. A 2017-es évben a Kulturális és Közművelődési Központ a 7 magyar egyházmegyével, a több mint 250 egyházközséggel és közel 200 lekipásztorral, illetve más egyházi szervezetekkel közösen a következő programokat valósítja meg:

- Kulturális és Közművelődési Központ működése
- honlap fejlesztés
- oktatási feladatok
- könyvtár működtetése
- kulturális feladatok
- református hittankönyvek kiadása

Tompa Mihály Református Gimnázium

A Tompa Mihály Református Gimnázium 1999-ben alakult. 1999 szeptemberétől nyolcosztályos gimnáziumi képzést, 2001 szeptemberétől pedig négyosztályos gimnáziumi képzést is nyújt. 2002-ben kezdte meg működését az iskola részét képező diákotthon. Az iskolának a 2016/17-es tanévben 128 tanulója volt. A diákotthonban 25 tanuló lakott. Feladata a szülők által rábízott 11-19 éves tanulók keresztyén szellemben történő nevelése és oktatása, az egyetemes emberi értékek mellett kiemelten a magyar nyelv és kultúra értékeinek, valamint a régió és a magyar nemzet történelmének megismertetése. A gimnáziumban regisztrált tehetségpont működik. Tehetséggondozás főképpen nyelvi, matematikai-logikai, természeti és mozgási-kinesztetikus

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

területen történik. Az iskolai tanórai és tanórán kívüli tevékenységekhez kirándulások, tanulmányutak, tábor szervezése kapcsolódik.

A gimnázium a Rákóczi Szövetség diákutaztatási programjának indulása óta fogadó intézménye a Rimaszombatba látogató magyarországi középiskoláknak. Ezen kívül három megvalósult partnersége volt a középiskolások számára kiírt Határtalanul pályázaton belül. Együttműködött a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségével egy nyári egyetem és számos tanári továbbképzés szervezésében. A gimnázium épületében ülésezik rendszeresen a Szlovákia Református Keresztyén Egyház Zsinata, itt zajlanak az országos református énekverseny és szavalóverseny döntői.

Korábbi projektjeinek tekintetében elmondható, hogy

Comenius programokat valósított meg 2 alkalommal, iskolák közötti nemzetközi együttműködés, tapasztalatcsere jellegű feladatai voltak. Ezen túl részt vett megvalósítóként a Kék Iskolák Programjában, oktatási segédanyagok készítésében, diákkonferenciák szervezésben.

A partnerek kiválasztása idején az Átányi Református Egyházközség prioritása az volt, hogy megfelelő tapasztalatok és szakmai elköteleződés mellett a partnerek rendelkezzenek azokkal a kompetens vezetőkkel is, akik képesek és motiváltak az egyházi szervezetek fejlesztéseit illető tevékenységek megvalósításában, illetve amelyek rendelkeznek olyan széles célcsoport körökkel, mely a felhívásban is megjelenik. Fontos szempont volt a nemzetközi értékek érvényesítése mellett az a szempont is, mely vallási kérdések mellett az identitásvizsgálatot is lehetővé téve támogatta a projekt megvalósításának lépéseit.

A fenti szervezetekről összességében az állapítható meg, hogy minden szervezet rendelkezett a kiírásnak megfelelő kritériumokkal és szakmai szempontból is széles tapasztalatokkal vágott neki annak a közös fejlesztésnek, amelynek elsődleges célja a tudományos kutatási tevékenységekkel megtámogatott közösségfejlesztés, a vallási és nemzetiségi kérdések összefüggéseinek vizsgálata. A projekt a szervezetek közös és hatékony működése révén sikeresen zárult, minden, a programban kötelezően vállalt tevékenység az indikátorokban vállalt objektív mutatókkal teljesült, a szolgáltatások maradéktalanul, acélcsoportok elégedettségével teljesültek. A program megvalósítása során a tervezett ütemezéstől, a szakmai programok tartalmától nem kellett eltérni.

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

A megvalósító szakemberek jellemzése

A projektben megjelenő szakemberek esetében természetesen ebben az esetben is meghatározta a támogatást kezelő azokat a szakmai irányelveket, amelyeknek meg kellett felelni, így a projekt menedzserének, szakmai és pénzügy vezetőjének is meghatározott végzettséggel, releváns szakmai tapasztalattal rendelkezve volt csak lehetősége a projekt koordinálásra. A projektfelhívás az alábbiak szerint határozta meg a szakmai megvalósítókkal szemben támasztott követelményeket:

- vállalni szükséges, hogy a megvalósítás teljes időtartama alatt egy, felsőfokú végzettséggel rendelkező, legalább 1 éves (projekt) menedzsment és 1 éves uniós projekt megvalósításában szerzett tapasztalatokkal is rendelkező projektmenedzsert foglalkoztat
- a projekt pénzügyi végrehajtásának biztosítása érdekében a projektgazdának vállalnia szükséges a projekt teljes időtartama alatt egy pénzügyi vezető alkalmazását is. A pénzügyi vezetőnek pénzügyi szakirányú végzettséggel és legalább 2 éves pénzügyi területen szerzett szakmai tapasztalattal kell rendelkeznie.
- a projektgazdának vállalnia szükséges, hogy a projekt teljes időtartama alatt, a projekt szakmai feladatainak megfelelő színvonalú ellátása érdekében 1 fő szakmai vezetőt alkalmaz munkaviszony, munkavégzésre irányuló vagy egyéb foglalkoztatási jogviszony, közalkalmazotti vagy közszolgálati jogviszony keretében, akinek a munkára fordított ideje a projektben bizonyíthatóan eléri legalább a heti 20 órát. A szakmai vezetőnek felsőfokú végzettséggel, igazolható felsőfokú idegennyelv-tudással és legalább 2 éves, a projekt céljaihoz kapcsolódó szakmai tapasztalattal kell rendelkeznie.

Mindezeket figyelembe véve programunkban az alábbi személyek töltötték be a fent nevezett feladatokat:

- Ferenczfi Zoltán: projektmenedzser. Református lelkész, középiskolai vallástanár. Zoltán 20 éve él a településen, azóta lát el lelkészi, hitoktatói, vallástanári feladatokat. Az egyházközség koordinálása mellett, a lelkészi napi teendők elvégzésén túl mentálhigiénés szolgáltatást nyújt, fiatalok tanácsadási folyamatait vezeti (életvezetés, adósságkezelés, sttb.), családgondozási tevékenységeket támogat. Elkötelezett, személyes belső motivációjának tekinti a vallási közösség folyamatos fejlesztését, a nemzetközi hálózatosodás megvalósítását, valamint a tudományos igényű publikációk, konferenciák megírását, megvalósítását.
- Kis Zoltán: szakmai vezető. Középiskolai tanár, mentortanár. Évtizedes tapasztalata van a pedagógiában, illetve vallási témájú projektek lebonyolításában. Elkötelezett, precíz, a fiatalabb korcsoportokhoz közel álló személy, aki nyelvtudása miatt kulcs szereplője a projektnek.
- Gonda Ferencné: pénzügyi vezető. Az Eötvös József Református Oktatási Központ gazdasági vezetője, számos Európai Unió (TÁMOP, EFOP) projekt megvalósításában részt vett, mint pénzügyi vezető. Főkönyvelőként és pénzügyi előadóként is tevékenykedett, folyamatosan képi magát, naprakész ismeretekkel rendelkezik e területen. terhelhető, precíz munkavégzés jellemzi, a program pénzügyi feladatainak ellátása személyének köszönhetően zökkenőktől mentesen zajlott.

Jó gyakorlatok megismerése

Jelen projekttel összefüggésben az EMMI a felhívásban közzétett információknak megfelelően az EFOP 5.2.2.-17 program kapcsán kötelezővé tette a támogatási kérelemben kiválasztott szolgáltatás (módszer, eljárás) tanulmányozását, amelyek tekintetében egyén tevékenységeket határozott meg (évente legalább 6 műhelymunka megtartása kötelező a szakmai megvalósítók és szolgáltatások nyújtásában részt vevők bevonásával; illetve évente legalább 4 alkalommal a projekt költségvetéséből programterületen megvalósuló hazai tanulmányút).

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

Természetesen ebben a felhívásban is jelen voltak további olyan tevékenységek, amelyek a nem kötelező elemek között jelentek meg, s, amelyek tervezése, megvalósítása a komplex program szakmai tartalmának, eredményességének minőségi mutatóját jelentette. Fontos volt a kiírásnak megfelelően azokhoz a stratégiai elemekhez is igazodni, amelyek az adott pályázó szervezet operatív munkájában megjelent, így az Átányi Református Egyházközség a saját napi feladatai, deklarált céljai mentén választotta ki azokat a tevékenységeket, amelyek a realizálásnak köszönhetően a szervezet valós munkáját is könnyebbé, hatékonyabbá teszik. A szakmai terv összeállítása során természetesen a szervezet nem csupán a vezetők megkérdezésével és szakmai diskurzusának megvalósításával határozta meg a projekt elemit, mert figyelembe vették egy kerekasztal megbeszélés eredményeképpen a szervezetben önkéntesként jelen lévő, referenciaszemélyek véleményét, ötleteit is, illetve mivel szoros partneri együttműködésben megvalósult projektről van szó, természetesen a nemzetközi szervezetek igényeit, gondolatait is beépítették.

Mindezeket a kiírás elvárásainak, a költségvetési kereteknek megfelelően, a különböző szakmai igényekkel összhangba hozva alakította ki a főpályázó a projekt szakmai tervét.

Közösségfejlesztés, mint szolgáltatás tanulmányozása

Projektünkben a közösségfejlesztés módszertani fejlesztésének érdekében hazai és nemzetközi jó gyakorlatokat tanulmányoztunk, nem kizárólag a partnereink működési köréből, s nem kizárólag a református egyház operatív gyakorlatai kapcsán. Számos egyéb vallási közösség idevágó projektjét, közösségi tevékenységét áttekintettük a hasonló témakörök megismerését követően, hiszen az Átányi Református Egyházközség jelen projektje a vallási tartalmak vizsgálata mellett nemzeti identitás kérdéseket is igyekezett megismerni.

A szakmai tervben megfogalmazott tevékenységeket és szolgáltatásokat az alábbi célokkal összhangban definiálta a szervezet:

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

- kulturális civil szervezetek és intézmények hálózati együttműködésének segítése, a multikulturális sokszínűség megóvása és ápolása, az együttműködések tartalmának kibővítése, tapasztalatcserék erősítése érdekében, valamint
- közösségfejlesztő szervezetek, egyházak hálózati együttműködésének támogatása, tapasztalatcserék erősítése
- a család társadalmi szerepét erősítő jó gyakorlatok megismerése és cseréje

Látható, hogy a fenti stratégiai céloknak megfelelnek az egyházközösség projektjében található tevékenységek, ugyanakkor meg kell azt is jegyezni, hogy a projekt felhívásban a kötelező tevékenységek körén jóval túlmutat az Átányi Református Egyházközösség megvalósított EFOP programja. Mind a tevékenységek komplexitása, mind a megjelölt mutatók mind pedig a megvalósított tevékenységek módszertani leírásai, ajánlásai magasan felülrírják a kötelező minimum elemek teljesítésének feltételrendszerét, ezzel létrehozva egy olyan innovatív szakmai tartalmat, amely tanulmányozás, további szakmai diskurzusokat követően más hasonló célokkal, háttérrel rendelkező egyházi szervezetek programjaiban is kiindulási alapot jelenthetnek, megfelelő tudásbázist, módszertani javaslatokat megjelölve.

A közösségfejlesztési tevékenységek partnerenkénti tanulmányozása előtt az alábbi szakirodalmak, esettanulmányok részletes vizsgálatával kezdtük meg ezt a folyamatot:

- Ajánlások a községi és kisvárosi településfejlesztési koncepciók készítéséhez. Szerk. Beke Pál és dr. Kováts Flórián. (Településfejlesztési füzetek) Bp. BM Kiadó, 1995. Bereczky Béla: Aranygombos Telkibánya – közösségfejlesztő szemmel. 2005–2007.
- Bell, Colin–Newby, Howard: Community studies. An introd. to the Sociology of the Local Community. London, G. Allen and Unwin Ltd. 1971
- Feitch Rezsőné, Németh Judit és Frank Sándor: A Magdolna-negyed közbiztonsági és köztisztasági helyzete és a 2011-es Bűnmegelőzési program lakossági nézőpontból

- Gibson, Tony: A Strategy for Neighbourhoods In Community Network, 1990. Gibson, Tony: Taking the Neighbourhood Initiative. Neighbourhood Initiatives Foundation, Department of the Environment, 1991.
- Hankiss–Manchin–Füstös–Szokolczay: Folytonosság és szakadás. A magyar társadalom értékrendjének leírása egy országos értékszociológiai vizsgálat alapján. MTA Szociológiai Kutató Intézet, Műhelytanulmányok, Bp. 1982.
- Henderson, Paul – Thomas, N.David: Skills in Neighbourhood Work National Institute Social Services Library No. 39. London, Allen and Unwin, Boston and Sidney 1980, 1987.
- Kereszténység és közösség. Tanulmányok a kisközösségekről. Teológiai Kiskönyvtár, Kiegészítő Füzetek 1. Róma, 1981.
- Kovács Edit: Idősebbek is elkezdhetik! Közösségfejlesztői munka 60 év feletti lakosokkal Budapest XI. kerületében – Esettanulmány
- Nisbet, R.A.: The Social Philosophers. Community and Conflict in Western Thought Heinemann, London, Th.Y.Crowell Co., Inc. 1973
- Mészáros Zsuzsa: A Felső-Kiskunsági térségi közösségfejlesztési folyamat
- Molnár Aranka és társai: Építő közösségek – közös tudás
- Oláh Roland: Az egymásért végzett munka értéke és jelentősége kalákában végzett házfelújítás Ágon: közösségfejlesztés álruhában, 2001
- Perlman, R. – Gurin, A.: Közösségszervezés és társadalmi tervezés. Vál. Varga A. Tamás. Bp. Közösségfejlesztők Egyesülete, 1993
- Pósfay Péter: Együtt tervezve a közös jövőt... Esettanulmány In: Közösségfejlesztési gyakorlatok, szerk: Tóth Vivien, KÖFE, 2016
- Sélley Andrea: Közösségfejlesztés az Avason. Esettanulmány In: Esettanulmány In: Közösségfejlesztési gyakorlatok, szerk: Tóth Vivien, KÖFE, 2016
- Varga A. Tamás: Lépésjavaslatok a helyi közösségfejlesztés kialakításához. = Kultúra és Közösség, 1988. 3. sz. Varga A. Tamás: A művelődési otthon funkcionális rendszere. = Kultúra és Közösség, 1975. 4. sz
- Vercseg Ilona: Közösség. Eszme és valóság. Bp. Közösségfejlesztők Egyesülete, 1993.

- Vercseg Ilona: A közösségfejlesztés további magyar sajátosságai. = Kultúra és Közösség, 1990. 3. sz.

Látható, hogy a felsorolt irodalmak, tanulmányok elsősorban a közösségfejlesztés témaköréből merítenek, azonban nem kizárólagos a témakör, hiszen megjelennek szociálpszichológiai, társadalompolitikai elemzések is, amelyek éppúgy fontosak a jó gyakorlatok elemzése szempontjából, mint a szorosan a közösségfejlesztéshez kapcsolódó tudományos irodalmak.

Elsőként a közösségfejlesztés, mint szolgáltatás tanulmányozására került sor.

A közösség fogalmait, a meghatározások változását Vercseg Ilona a hazai közösségfejlesztő szakma egyik megteremtője átfogóan vizsgálja. Közösségelmélet című tanulmányában fogalmazza meg, hogy „a közösség-fogalomnak óriási irodalma van, ami nem is csoda, hiszen egy olyan tág fogalomról van szó, amelyik szorosán érintkezik a társadalmi alakzatok: a csoport, a társulás, a társadalmi rendszer alapfogalmaival. De ugyanakkor érintkezik e fogalom a társadalom tudati megnyilvánulásaival is, az értékek által szabályozott erkölccsel-szokásokkal, a vallással, a politikával, a mindennapi élettel – a legszélesebb értelemben vett kultúrával, így valamennyi társadalomtudomány, a filozófia-teológia, a néprajz, a szociológia, a szociálpszichológia, a kultúraelmélet, a politológia stb. is foglalkozik vele.” (Vercseg, 2014.)

A közösség három leggyakoribb megközelítése (Willmott 1986; Lee és Newby 1983; Crow és Allen 1994) a nevezett szerzők szerint:

- Hely (place), lokalitás – a közösség földrajzi vonatkozása, lokalitás, szomszédság. Ennek értelmében a földrajzi megközelítés a fő szempont.
- Érdeklődés szerinti/választott közösségek (interest/elective) – a személyiség (selfhood) kialakította a nem lokalitás alapú, a helybeliségen kívüli szempontok tartják össze ezeket: identitás, vallás, hivatás, foglalkozás, etnikai hovatartozás, szexuális orientáció stb. Ebben az esetben tehát

nem a földrajzi, hanem a személyiség szubjektív választásaiból fakadó prioritások jelennek meg elsősorban.

- Szellemi, lelki közösség (communion) - gyengébb formájában egy adott helyhez, csoporthoz vagy elképzeléshez való kötődés („közösségi szellem”), erősebb formájában valamilyen mély találkozást jelöl, nem csak más emberekkel, hanem pl. istennel és a teremtéssel. Ez a kategória már elvontabb, magas absztrakciós képességgel rendelkező személyes esetében jelenik meg gyakran, mint közösségi erő.

A közösségfejlesztést a tudományterületek sokszínűsége értelmében szűkebben és tágabban is értelmezhetjük. A neveléstudományban és a pszichológiában a gyermek személyiségfejlődését, az életvezetést elősegítő pedagógiai módszer, de társadalomtudományban, a közösségi munka fogalomtárában egyszerre jelent részvételre ösztönző módszert, szakmát és mozgalmat is. Ezzel szemben a közösségfejlesztés valamennyi jelentéskörében a tevékenység a szociális és állampolgári kulcskompetencia fejlesztésre irányul, akár egyénre, akár kiscsoportra, akár lokálisan, érdeklődés vagy lelki hasonlóság alapján szerveződő közösségre vonatkozzon is, a társadalmi tőke erősítését szolgálja. (Vercseg, 2014)

Lakatos, egy másik haza szerző megfogalmazza, hogy a közösségfejlesztés elméleti alapja a „képesse tétel”. Ez, mint egy folyamatot tekintve olyan eszközöket és módszereket alkalmazását jelenti, melyek segítségével az egyének, a csoportok vagy közösségek maguk kormányozzák saját életüket, működtetik életvezetési képességeiket, elérik saját céljaikat, így válnak képessé önmaguk és mások boldogulása, életminőségük, körülményeik javítása érdekében munkálkodni. A szakirodalomban a képesse tétel a „hatalommal való felruházás” (empowerment) fogalmaként is meghatározható (Adams 2003).

A fentiek értelmében a képesse tétel folyamata három szinten jelenik meg:

- individuum, azaz az egyén szintje
- a csoport szintje
- közösségi megmozdulás szintje

Az egyén szintjén képesek legyünk kifejezni, kifejtetni a „saját” nézőpontunkat, a csoport szintjén képesek legyünk megformálni a „mi” igazságunkat a közösségi megmozdulás szintjén képesek legyünk tárgyalni/megegyezni „másokkal”. A képessé tétel folyamatának van egy individuális, egy csoport- és egy közösségi szintje. Individuális szinten képesek vagyunk kifejezni, kifejtetni a „saját” nézőpontunkat. A csoport szintjén meg tudjuk formálni a „mi” igazságunkat. A közösségi megmozdulás szintjén tudunk tárgyalni, képesek vagyunk megegyezni másokkal (Lakatos, 2003).

A hazai szakemberek közül Varga A. Tamás és Vercseg Ilona (1998) szerzőpáros számos komoly eredményt ért el közösségfejlesztési publikációkban. A páros által megfogalmazott, a magyar közösségfejlesztő szakmában meghonosított közösségi munkának hét fázisa van, amelyek így írhatóak le:

- Új mozgások létrehozása: Ez a lakosság és szervezeteinek bevonását jelenti: az érintett körzet megszervezését, a kapcsolatfelvételt, majd a kommunikáció kereteinek kialakítását.
- A helyzet feltárása: ebben a fázisban a legfontosabb a társadalmi-gazdasági diagnózis létrehozása, melynek felállításában a közösség nem-szakember tagjai is aktív szerepet vállalnak. A legfontosabb a közösség önmagáról való tudásának feltárása és a problémák azonosítása, de fontosak a helytörténeti, településszociológiai, statisztika, valamint a szakterületi és fejlesztési anyagok feltárása, s e tudás közösségi használatba vétele is.
- A közösség véleménye fázisban a késztetéseinek és cselekvési potenciáljának feltárása és a problémák mellé rendelése valósul meg. A folyamatot nem a szervező/fejlesztő, hanem – szükség esetén, az ő segítségével – a közösség maga végzi.
- A feltároló feladatok közös rangsorolása, a problémamegoldó folyamatok tervezése, a cselekvési terv és az önszorgító projektek készítése a következő fázis.

- „Intézményépítés”: Ez nem más, mint az új szokások és szervezetek életre segítése a helyi közösségben, új közösségi szervezetek megalakulása, képzések, a cselekvéshez szükséges attitűd kialakítása és a technikák elsajátítása, különböző helyi tevékenységek (projektek) beindulása, információs rendszer kialakítása, a nyilvánosság fórumainak létrehozása. A nyilvánosság érdeklődésének felkeltése, PR tevékenység. Az önszervező folyamatok életben tartása, segítése a legfőbb tevékenység.

- A partnerek megkeresése és aktivizálása: ebben a kapcsolatszervezés, hálózatépítés a helyi, országos és nemzetközi szervezetek között, konfliktuskezelés, érdekérvényesítés tevékenységei jelennek meg.

- A munka koordinálása: az esetlegesen elakadó tevékenységek definiálása, akciók továbbblendítése, a megvalósult folyamatok ellenőrzése, értékelésének és a továbblépés tervezésének folyamatos segítése, szakmai segítségnyújtás a lokális társadalomfejlesztés szellemi infrastruktúrájának megteremtésében, a döntéshozók és a jogalkotás pozitív befolyásolása.

A közösségfejlesztés fázisai

9-12 hónap a folyamat

Kb. 3 év, amíg a folyamatok átadhatóak és 1-2 év kell a megszilárdításhoz

1. sz. ábra: A közösségfejlesztés fázisai (Arapovics, 2014.)

Kedvezményezett: *Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.*
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
 EFOP-5.2.2-17-2017-00037

A közösségfejlesztési folyamat hossza a fenti modell szerint 9-12 hónap alatt valósítható meg, azonban a folyamat lépéseinek, akcióinak implementálása, a megszilárdítás időszaka ennél jóval hosszabb időt, 2-3 évet is igénybe vehet. Természetesen annak függvényében is változik ez, hogy mennyire komplex a folyamat, a résztvevők mennyire elkötelezettek, illetve az egyes folyamatok mennyire vannak pontosan definiálva, koordinálva. Kiemelten lényeges a folyamatos visszajelzések realizálása, az olyan objektív mutatók keresése, amelyek alkalmasak arra, hogy további fejlesztési lépéseket határozzanak meg.

Közösségfejlesztés és vallás

A közösségfejlesztés egy nagyon speciális terepe az egyházi közösségek fejlesztése. Erre a munkára azért van nagy szükség a XXI. században, mert a megváltozott körülmények között az egyház csak akkor tudja betölteni hivatását, Isten dicsőítését és az emberek szolgálatát, ha maga is kész a változásra, megújulásra, szervezeti fejlődésre. Már ötven évvel ezelőtt így fogalmaztak a II. vatikáni zsinat atyái: „Az emberi nem ma történelmének új korszakát éli, melyben a mély és gyors változások lassanként az egész földkerekségre kiterjednek. Ezek az emberi értelem és alkotóerő által kiváltott változások visszahatnak magára az emberre, egyéni és közösségi ítéleteire és vágyaira, gondolkodás- és cselekvésmódjára mind a dolgokkal, mind az emberekkel kapcsolatban. Így már valóban társadalmi és kulturális átalakulásról beszélhetünk, mely a vallási életre is kihat.” (Lelkipásztori konstitúció az egyházzól a mai világban – zsinat párbeszéd).

A városiasodás és az iparosodás szétfeszítette azt a társadalmi keretet, amelyben évszázadokon át ugyanazok az értékek uralkodtak; eltűntek vagy jelentősen meggyengültek a hagyományos közösségek; megszűnt a keresztény világlátás és kultúra homogén jelenléte, és annak az embert mindenütt körülölelő és meghatározó hatása. A zsidó-keresztény kultúra egyeduralmát felváltotta az egymással versengő világnézetek, közösségek és vallások sokasága, az értékek és erkölcsök pluralizmusa. Ezekkel a változásokkal párhuzamosan lecsökkent az egyházasan vallásos emberek

és általában a rendszeresen templomba járók száma, és nőtt az egyházhoz inkább csak esetlegesen, csak lazább szálakkal kötődők, a „maguk módján” vallásosak, illetve a felekezet nélküliek és a vallástalanok aránya.

Ez a krízis azonban nem tekinthető a kereszténység válságának, hanem a kereszténységnek egy adott egyházas formáját, a népegyházat érinti, s arra hívja fel a figyelmet, hogy új stílusú lelkipásztorkodásra van szükség. Joseph Ratzinger még bíborosként mondta a következőket: „El kell búcsúznunk a népegyház eszméjétől. Valószínűleg egy másfajta, új egyháztörténeti szakasz áll előttünk, melyben a kereszténység újra mustármagjellé válik, látszólag jelentéktelen kis csoportokban...” Ratzinger, J.: A föld sója 17. pp.)

A mai vallási témájú kutatásokkal kapcsolatosan megállapítható, hogy a posztmodern kor azóta is folyamatosan újabb és még radikálisabb kihívásokkal állítja szembe a tradicionális egyházi kereteket és struktúrákat, illetve a hozzájuk igazodó pasztorációs gyakorlatot, ezzel tovább szélesítve a két világ közti szakadékot.

Henri Boulad jezsuita írja az alábbiakat: a lelkipásztorkodásnak – és a jelen egyházának – alapvető problémája az, hogy a tökéletesen átalakult viszonyokban a legtöbb helyen változatlanul a népegyház kategóriáiban gondolkodik és cselekszik, ahelyett, hogy keresné az új utakat és megoldásmódokat, s így elveszíti a társadalmi kihívásokra való megfelelő válasz megtalálásának lehetőségét. Nem keresi tehát az egyház az új utakat, a megváltozott társadalmi szocializációs közegnek és az újféle vallási tartalmaknak megfelelő szolgáltatásokat, válaszokat.

A szerző A Katekézis általános direktóriuma című, 1997-ben kiadott dokumentumában világosan megfogalmazza a paradigmaváltás lényegét és az új lelkipásztorkodás alapelveit. Az elsődleges feladatok közt említi a közösségek kialakítását. Hiszen amint a népegyház korában is a közösség biztosította a hívők életének természetes közegét, ma is csak a közösség tudja nevelni, megtartani, védeni, befogadni a hívő gyermekeket és felnőtteket, tehát a gyülekezet tagjait. Ráadásul a jelenlegi plébániai közösség nem homogén, hanem a társadalmi és vallási összetételét nézve meglehetősen változatos képet ad, hiszen megjelennek benne az egymástól egészen eltérő hagyományokkal, istenképpel, egyházképpel rendelkező rétegek, csoportok.

Ezzel összefüggésben megállapítható, hogy az egyházközösségi élet újraélesztése, fejlesztése, átalakítása csak akkor válik lehetővé, ha tisztában vagyunk a hívek értékeivel, társadalmi

elvárásaival, gondolkodásmódjával, lelkiségével, és sikerül a különbözőségek egységének, harmóniájának megteremtése, a vallásosság helyi profiljának kialakítása, tehát az egyedi, igényeknek megfelelő világ kialakítása.

Az ilyen új típusú közösségnek kell elvégeznie a plébániai feladatok újraelosztását – szakítva a szintén középkori örökségnek tekinthető klérusközpontú működésmóddal –, a karizmák sokféleségét tudomásul véve és felhasználva kialakítani a hatalomgyakorlás és felelősségvállalás új rendjét. A kis létszámú és elöregedett papság, illetve a növekvő számú és aktivitású világi munkatársak kontrasztja jól mutatja az elindult változási folyamatot, a változtatásra nyitott közösségi érdekek jelenlétét.

A fent leírtakból szembetűnő módon állapítható meg, hogy az egyházi közösségfejlesztés nagyon összetett és soktényezős folyamat, melynek során egymással párhuzamosan kell érvényesíteni a különböző prioritásokat, s folyamatosan figyelni a közösségi, embercsoportok érdekeit, értékeinek változását. Fontos feladat az élő közösségek kialakítása az egyházon belül, de hallatnunk kell szavunkat kifelé is, meg kell szólítanunk a kívülállókat is. Közösségi lelkipásztorkodásra kell törekednünk, ugyanakkor nagyon személyesnek kell lennünk, minden emberhez külön-külön is meg kell találnunk az utat. A meglévő plébániai hálózatra kell építenünk, de fel kell használnunk azt a jelentős lehetőséget is, amelyet a különböző lelkiségi mozgalmak és kisközösségek jelentenek a vallási közösségek számára. Szolgáltatunkban a múlt és a mai nyugati egyházak tapasztalatait egyaránt felhasználjuk, mégis alapvetően a helyi valóságból kell kiindulnunk, tehát meg kell tennünk minden megtehető.

Az utóbbi években végzett szociológiai kutatások szerint a lakosságban erőteljesen pozitív kép él az egyházzal, mint társadalmi intézménnyel. E kedvező képhez általában igen nagymértékű társadalmi elvárás, várakozás társul, amely - figyelemre méltó módon - nemcsak az aktívan hívő lakosságra jellemző, hanem a túlnyomórészt világi orientáltságú népességre is.

E magas szintű bizalom és kredibilitás, ami az egyház, mint legitim társadalmi intézmény iránti viszonyulást meghatározza, nem eredményez azonban hasonlóan egyöntetű álláspontot az egyházak társadalmi szerepének gyakorlati érvényesülési módját illetően.

Az egyik nézőpont szerint az egyházak leginkább közvetett módon, az általuk képviselt vallási értékek révén hathatnak az emberi kapcsolatok minőségére, míg a másik elmélet szerint ezzel szemben azt definiálja, hogy az egyház, mint hagyományos tekintéllyel rendelkező intézmény arra hivatott, hogy minden rendelkezésére álló szervezeti erejével és lehetőségével közvetlenül részt vállaljon a társadalmi-politikai folyamatok alakításában, részesévé válva a társadalmi erkölcsi folyamatoknak.

Ehhez kapcsolódóan fontos az egyházi szervezetek besorolása. Stephen Sharolt az egyházi intézményeket az általuk betöltött funkciók szimbolikus, illetve instrumentális jellege szerint osztályozta. Ennek alapján megpróbáltuk csoportosítani az egyházi funkciókat, amelyek a következőképpen írhatóak le:

1. Szimbolikus funkciók: azt a bizonyos sajátosan egyházi feladatkört alkotják, amely az egyház specifikus és minden korszakra jellemző intézményi legitimitációját megalapozza: ide tartoznak a hitbeli és rituális dimenziók, az egyházi tanítások és azok közvetítési módja, a vallásosság egyéni és közösségi megélési módjai, eszközei.

2. Instrumentális funkciók: a sajátosan egyházi feladatkörhöz kapcsolódó, de az egyház intézményi legitimitációja szempontjából mindenkor periférikusan jelen lévő feladatkörök, amelyek azonbankiemelt közvetítő, érdek és-értékérvényesítő szerepet töltenek-tölthetnek be hitélet, egyház és társadalmi csoportok között. Ide sorolhatók az egyházak diakóniai, oktatási, közösségszervező tevékenységei.

3. Identitásőrző funkciók: a vallási, etnikai, nemzeti önazonosság védelmével, megőrzésével, fejlesztésével kapcsolatos érdekvédelmi, képviseleti, közösségépítő és értékközvetítő egyházi feladatok és tevékenység.

4. Közéleti funkciók: azok a tevékenységi rendszerek, amelyek révén az egyházak képviselik, érvényesíteni próbálják állásfoglalásaikat a közélet különböző szféráiban.

Valláspedagógia

Mindennapi tapasztalat az a fejlődéslélektani meghatározottság, hogy a kisgyermeket legkésőbb 4-5 éves koruk körül elkezdik foglalkoztatni a létükre vonatkozó egzisztenciális kérdések, amelyek elvezetnek a csak teológiai módon megragadható témákhoz, mint élet, halál, jó-rossz. A gyermekek anélkül, hogy tudnának róla, lépten-nyomon teológiai kérdésekbe ütköznek, és a maguk szintjén és képességeivel teológiát művelnek.

A gyermekteológia-kutatás, mint kérdéskör, az elmúlt 20 évben alakult ki, fejlődött igazán. Ez az újfajta szemlélet speciális pedagógiai látással közeledik a gyermek és a gyermekek teológiai kompetenciájához. Hangsúlyozza az új szociológiai gyermekkor kutatás eredményeit, mely szerint a gyermekek nemcsak passzív résztvevői a saját fejlődésüknek, nevelkedésüknek, hanem a legújabb kognitív fejlődéslélektan eredményeivel összhangban maguk is aktív részesei képességeik kibontakoztatásának, fejlesztésüknek, így nemcsak környezetük alakítja őket, hanem maguk is konstruálják a felnövekedésüket befolyásoló enkulturációs és szocializációs folyamatokat.

Éppen ezért a hitoktatás sem szorítkozhat a gyermekek teológiai ismereteinek egyoldalú, a tanár által meghatározott bővítésére, hanem a gyermekeket önálló szubjektumokként, a hitoktatás aktív cselekvőiként és teológusaiként kell figyelembe vennie, és úgy felépítenie a hitoktatás gyakorlatát, hogy a gyermekek teológiai kompetenciája kibontakozhasson, és ezáltal nagyobb felelősségtudattal tehessék magukévá a keresztyén hit és életgyakorlat az ő egzisztenciájukat is érintő tartalmait. (Szabóné, 2015.)

Elsőként fontos tisztáznunk a valláspedagógia fogalmát, illetve annak tudományos, rendszerszemléleti elhelyezkedését a többi, főként határtudományok tekintetében.

A dogmatikus keresztyén vallásitanítás az utóbbi időben visszahatásképpen egy olyan pedagógiai irányzatot váltott ki, mely a nevelésből minden vallási elemet kiküszöbölendőnek vél. Már Dodel feltette a kérdést: „Mózes-e vagy Darwin ?” S Darwin javára döntött. Követői megszorodtak s

gyakorlati érvényesülést keresnek. Hol van az igazság? A dogmatikus vallástanítás hibája ép az, hogy dogmatikus, abszolútnak vélt igazságok bemagoltatásával akarja megoldani a vallásos nevelés kérdését. A vallási elem nélküli erkölcsi nevelést sürgető pedagógia alaptévedése pedig az, hogy a vallást jórészt csak dogmai megnyilvánulásában nézi, lényegét nem látja s a dogmákkal a vallás!, is eldobja. (Csíki, 2000.)

Mészáros István (1989) közvetlenül az 1989-es rendszerváltást követően írta meg útmutató jellegű tanulmányát, amelyben körvonalazta egy történelmi tapasztalatokra épülő valláspedagógiai koncepció lényegét. Ennek legfontosabb javaslata az erkölcsi értékrendszer helyreállítására törekvés. Ennek három fő összetevőjét különbözteti meg a szerző:

- 1) a polgári liberális hatások
- 2) a közös zsidó keresztény örökség
- 3) a sajátos keresztény eszmék világa.

A polgári liberális hatások között szerepel „az egyéni érdekek okos és megfontolt érvényesítésének képessége, mint erkölcsi érték”, a praktikum minden tevékenységben és a kreativitással összekapcsolt önmegvalósítás (Mészáros, 1989.)

Csanád Béla (2004) szerint – aki egy katolikus szellemiségű, teológiai alapozású valláspedagógia könyv szerzője – hazánkban az utóbbi ötven évben nem jelent meg olyan kifejezetten és sajátosan keresztény valláspedagógiai tankönyv vagy szakkönyv, amely teológiai és antropológiai alapon tudományos igényvel készült volna. Úgy véli a valláspedagógia, mint önálló teológiai szakágazat - külföldön is - csak a II. Vatikáni Zsinat utáni évtizedekben bontakozott ki erőteljesen. (Csanád, 2004.)

A nehezen definiálható valláspedagógia gondolatrendszerét erőteljesen befolyásolják napjaink gazdasági és társadalmi kihívásai. Ebből adódóan az átfogó elméleti útmutatás és a mindennapi élet részletező szabályozásának igényével fellépő valláspedagógiának számos nehézséggel kell megküzdenie. Ezek között talán a legnagyobb gondot az jelenti, hogy „Az elméletek és a

tapasztalati megfigyelések robbanásszerű mennyiségi gyarapodása ellenére egyelőre nemigen kezd körvonalazódni átfogó, általánosan és gyakorlatiasan használható emberkép. Szinte már természetesnek tekintjük, hogy szemléletmódunkat egymással versengő pszichológiai megközelítésmódok nem feltétlenül összeillő mozaikjai határozzák meg. Egy viszonylag általánosan elfogadott, koherens emberkép hiánya azonban rendkívül megnehezíti nemcsak a szerzetesi képzést, hanem az általánosabb nevelési, társadalmi, erkölcsi és hasonló kérdések megközelítését is.” (Lukács, 2013.)

Mindezt tovább fokozza a korabeli szövegek és a mai gondolkodás közötti kulturális távolság, ami külön értelmezést, összehasonlítást, azaz a nyelvi kód megfejtését igényli. Ezzel együtt érzékelhető a valláspedagógia iránti igény fokozódása is, hiszen a társadalom különböző rétegeiben eltérő szükségletek alapján erősödik a hiteles tekintélyszemélyek utáni vágy. De ezzel párhuzamosan tapasztalható minden tekintély radikális elutasítása, sőt ugyanazon személynél előfordulhat a szélsőségek közötti ideoda ingadozás is. A széthullott társadalomban, védett családi háttér nélkül felnövekvők érzik, hogy hiányzik az (akarat)erejük céljaik eléréséhez. Az akaraterő napjainkban a nevelési folyamat egyik legnyilvánvalóbb hiánycikke, „a valláspedagógiának éppen ennek gerjesztésében rejlik az egyik legnagyobb ereje” (Lukács, 2013)

A fogalom további értelmezésének érdekében más tudományos iratokat is figyelembe vettünk, így konferencián készült feljegyzéseket, összefoglaló absztrakt köteteket is. A II. Vatikáni Zsinat szellemiségének gyakorlati megvalósításáról rendeztek 2013- ban konferenciát az Apó Vilmos Katolikus Főiskolán. Az erre az alkalomra kiadott kötet tanulmányai a keresztény nevelés rendszerváltás utáni hazai helyzetéről, újabb elméleti megközelítési lehetőségekről és az egyházi iskolákban egyre fontosabbá váló módszertani tevékenységről tájékoztatnak (Gravissimum Educationis, 2013). A pedagógiában megjelenő paradigmaváltás kapcsán érdemes e terület oktatási kéréseit, módszertani sajátosságait is elemezni.

Lényeges, hogy még akkor is, ha eltekintünk a családban megjelenő vallási elemekről, mint elsődleges szocializációs folyamatok közvetítő közege, a vallási nevelés nem az általános iskolában kezdődik meg a köznevelési rendszer esetében sem.

Ebben a témakörben kiemelhető Patricia Wennemann-Göbbling (2013) munkássága, kutatásai, mert egy újszerű, hazánkban kevésbé művelt témáról az óvodai valláspedagógiáról ír. Szerinte általában vegyes gondolatok támadnak az emberekben a valláspedagógia szó hallatán. Van, akiben kellemes gyermekkori templomi élményeit idézi fel, másoknak csak a sok kívülről megtanulandó imádság és a végtelenül hosszú litániák jutnak eszébe. A gyakorló pedagógus ezen utóbbiak elkerülésére szólítja fel az oktatókat. Az általa képviselt felfogás szerint az (óvodai) valláspedagógia tárgya és feladata: 1) a gyermekek mindenkori adott élethelyzetének feldolgozása, vallási témakörök, önreflexió e témával kapcsolatban, meghatározás
2) a gyermekek pozitív tapasztalatokhoz juttatása a vallási tevékenységekkel kapcsolatosan
3) a Jézushoz hasonló viselkedés segítése, ösztönzése és
4) a spiritualitás felé a kezdő lépések megtétele, melyhez komplex tevékenységekre, az absztrakt gondolkodás fejlesztésére van szükség. (Wennemann-Göbbling, 2013).

Projektünk szempontjából kifejezetten fontos azzal a témakörrel is foglalkozni, hogy a valláspedagógia mely tudományos határterületen helyezkedik el. Mivel a vallás gyakorlása elsőként általában a családban realizálódik, ezért a szociológiai felfogásoknak is helyet kell adnunk. Viszont a nevelés kérdéseivel az oktatási rendszereknek is foglalkozni kell, ezért a neveléstudományi területekről is gondolkodni érdemes.

A valláspedagógiai megközelítés lényegében azt jelenti, hogy egy célszerűen megválasztott szempontrendszer segítségével, lehetőség szerint multidiszciplináris alapon történjen a kutatási téma feltárása. A multidiszciplináris szemlélet kiindulópontja az összehasonlító vallástudomány lehet és ennek kiegészítéseként, mint a neveléstudományhoz legközelebb álló tudomány - a vallásszociológia, a valláspszichológia és a kulturális antropológia. Ilyen értelemben a vallásszociológia azért fontos, mert főleg közösségekkel foglalkozik, a valláspszichológia az egyénnel, a kulturális antropológia pedig a népcsoportok vallásos gyakorlatával. (Mikonya, 2001.)

Közvetlenül a valláspedagógia szempontjából figyelembe vehető tudományos művek, publikációk száma a korábban említett tudományterületekhez képest ugyan jóval kevesebb, de még ez is áttekinthetetlen mennyiségű forrásanyagot jelent. Ennek pedig az a magyarázata, hogy a neveléssel

foglalkozó részek általában nem különülnek el kifejezetten és pregnáns módon a szakirodalomban, nincsenek kiemelve az általános vallásos gyakorlatból, tehát kismértékű összemosódás jellemzi ezeket a témákat. Ezért elmondható, hogy azzal a sajátos helyzettel állunk szemben, hogy bár ismert, hogy az oktatás valamilyen módon a kezdet kezdetétől létezik minden vallás gyakorlatában, de ez többnyire nem jelenik meg pedagógiaként. Ezért praktikus arra van lehetőség, hogy az általános vallástudományi művekből, megismerve és értelmezve az adott vallás szóhasználatát, egységesen értelmezhető neveléstudományi szempontok alapján kiemeljük és rendszerezzük a pedagógiai vonatkozású tartalmakat. Természetesen erre csak azon vallások keretében van esély, amelyek rendelkeznek írott forrásokkal, ahol csak a szóbeli tanítást preferálják, vagy ennek jut a nagyobb szerep, ott nehézségekbe ütközik mindenféle értelmezési és elemzési kísérlet. (Mikonya, 2001.)

Jó gyakorlatok definiálása

Mivel jelen tanulmány a vallás, nevelés, nemzeti identitás kérdéseire kapcsolódó jó gyakorlatokról szól, kiemelkedően fontos tisztáznunk az alapfogalmat, amely a jó gyakorlat, mint definíció pontos tartalmát megadja.

A jó gyakorlat (best practice) egy módszer vagy egy speciális tevékenység, amely olyan újszerű, építőjellelű megközelítéseket, technikákat tartalmaz, amely bizonyíthatóan vagy már bizonyítottan hozzájárul az adott intézmény minőségi színvonalának emeléséhez és más intézmények számára is átvehető példaként szolgálhat. A jó gyakorlat tehát adott szakmai kritériumoknak megfelelő innováció, oktatási, pedagógiai, szervezetfejlesztési gyakorlat, amely az intézmény szakmai és menedzsmentet érintő fejlesztőmunkáját pozitívan befolyásolja. Az átvett innováció a továbbiakban a felhasználók által is elismert szolgáltatásként képes működni, keresésének és implementációjának lényege tehát a sikeres adaptáció, a saját intézményi működésbe való beépítés. Ennek értelmében tehát fontos a szakmai tartalmak felülvizsgálata, illetve az adott szolgáltatás, tevékenység finomhangolása az átvevő szervezet képére formálása.

A jó gyakorlatok általában összefonódnak a bench learninggel, hiszen a bench learning partnereknek olyan szervezetet kell választaniuk, amelyeknél a használatban lévő jó gyakorlatok – ha a saját szervezetükre, ahhoz igazítva alkalmazzák – nagyobb teljesítményhez vezetnek.

Alább összefoglalásra kerülnek a nemzetközi és hazai szakirodalomból, jó gyakorlat gyűjteményekből kibontakozó alapelvek, amelyek szem előtt tartása lényeges akkor, amikor egy jó gyakorlat leírásáról esik szó.

Ezek alapján a következő általános megállapítások tehetők:

A szakirodalom az innovációs gyakorlat két fő változatát különbözteti meg

- a) kutatási eredményből születő, majd az általános gyakorlatba implementált típust,
- b) a tanár tanítási gyakorlatából származó innovációt, amely egy fejlesztő segítségével válik általánossá, mindenki számára leírhatóvá, standardizált innovációs eszközzé.

A jó gyakorlatok legfontosabb szelekciós elve a fenntartható működés, illetve az ezt igazoló eredményesség. A „minősítésnek” azonban számtalan megvalósulási módja lehet, például:

- a) a felhasználók „döntik” el, hogy alkalmazzák-e a jó gyakorlatot,
- b) egy szakmai szervezet értékeli.

Az elméleti leírások alapján a fejlesztés, működtetés, elterjesztés kapcsán három fázist állapíthatunk meg:

- a) modellező, kipróbáló fázis,
- b) a gyakorlatban való alkalmazás,
- c) általánosítás, standardizálás.

2. sz. ábra A jó gyakorlat alapelvei Forrás: OFI

Az ábra alapján is kiemelhetőek azok a legfőbb szempontok, amelyekre figyelni érdemes a jó gyakorlatok vizsgálata, implementációja kapcsán.

- Benchmarking: A jó gyakorlatok azonosításának legobjektívebb alapja lehet a benchmarking (összemérés, összehasonlítás) alkalmazása, amely az adott szervezet teljesítményének összemérését jelenti az azonos területen működő legjobb szervezetével. A neveléstudományi, közművelődési, pedagógiai jó gyakorlatok esetében nem igazolható ebben a formában a benchmarking-elv. Érthető, hogy például az orvostudományban a „best practice” egy aktuálisan leghatékonyabb eljárás, melyet több közül választottak, s mely „megelőzi” a többit. A többi tudományterületen azonban nem látjuk ilyen egyértelműen ezt

a kiválasztódási elvet, hiszen a jó gyakorlatok még hasonló kiindulási probléma esetén sem hasonlíthatóak össze, hiszen a megoldásra váró feladaton kívül sok más, intézményi sajátosságot hordozó tényező ugyanolyan hangsúlyos mértékben befolyásolja az eredményességet.

- Innováció: „A jó gyakorlat olyan innovatív folyamat, módszer, cselekvés és eszközhasználat együttese, amely az intézményi gyakorlatban és működésben megtapasztalható, több évig sikeresen és hatékonyan alkalmazott, kipróbált, ezért eredményesen adaptálható, fenntartható, fejleszthető, dokumentálható. A jó gyakorlat tehát adott szakmai kritériumoknak megfelelő innováció, oktatási, pedagógiai, szervezetfejlesztési gyakorlat, amely az intézmény szakmai és menedzsmentet érintő fejlesztőmunkáját az egyéni fejlesztési szintig pozitívan befolyásolja. Az átvett innováció a továbbiakban a felhasználók által is elismert referenciaként képes működni. Tehát a jó gyakorlat keresésének és implementációjának a lényege a sikeres adaptáció, a saját intézményi működésbe való beépítés.” (Kerekes–Simon–Szép, 2011)
- Jó gyakorlat, mint módszer: Létezik egy harmadik elképzelés is, mely szerint: „A jó gyakorlat egy módszer vagy tevékenység, amely olyan újszerű, építőjelleű megközelítéseket, technikákat tartalmaz, amely bizonyíthatóan, vagy már bizonyítottan hozzájárul az adott intézmény minőségi színvonalának emeléséhez és más intézmények számára is átvehető, példaként szolgálhat.” (Kerekes–Simon–Szép, 2011)

A jó gyakorlatok megismerésének korlátai minden innovációkat alkalmazó szervezet életében ismertek. Fontos, hogy legyen lehetősége a különböző szervezeteknek arra, hogy a jó gyakorlatokat megismerjék, implementálni tudják. Elsősorban az online megjelenéssel kapcsolatos disszeminációs folyamatokra gondolva szem előtt kell tartani az internetes keresés, megjelenés szabályozását, illetve bizonyos adatvédelmi kritériumokat is. Mindezekkel összefüggésben az alábbi javaslatokat fogalmazza meg a szakirodalom:

- Határozzuk meg a célcsoportokat, és egyértelműen válasszuk szét célcsoportonként a tartalmakat. Ez a szétválasztás az aldomain nevek különbségébe
- Választható anyagok szerinti navigációt használjunk.
- Definiáljunk elsődleges és másodlagos címkéket! Az elsődleges címkék az általunk meghatározott, az új tartalmi szabályozók alapján összeállított kulcsszavak legyenek. Ezeket a címkéket legördülő menüből lehessen kiválasztani. Elsődleges kulcsszavakat kötelező legyen a feltöltött anyagokhoz rendelni
- A másodlagos címkék anyaghoz való rendelése a feltöltők számára legyen lehetőség, de legyen kötelező. Ezek szabadon választott kulcsszavak lehetnek. Amennyiben a feltöltő úgy gondolja, hogy a választható – elsődleges – kulcsszavakon kívül más, fontos, az adott anyagot jól jellemző, és várhatóan keresést kiváltó kulcsszót is fel kell tölteni, akkor ezen a felületen legyen lehetősége.

A jó gyakorlatok létrehozása és működtetése önmagában nem lehet elégséges cél semmilyen szervezet esetében. Ezek csupán eszköznek tekintendők, melyek fejlesztésének, közzétételének megfelelően kiépített támogató rendszerével a különböző szakterületről érkező szakemberek, szervezeti munkatársak felvértezhetők olyan készségekkel, ismeretekkel és attitűdökkel, hogy képesek legyenek az első impressziótól a tervezésig és rendszerezésig eljutni. A legfőbb cél, hogy a szakemberek hatékonyan tudjanak cselekedni, együttműködés útján új modelleket létrehozni, működtetni, menedzselni és elterjeszteni.

Az eredményesség szempontjából lényeges kérdés, hogy – akár saját nézetrendszerét tekintve – ki mennyire dinamikus? Az innovációra képes szakember dinamikusabban reagál, fejleszt és gondolkodik tovább bármit. A rutinszerűsége, a reprodukív jellegén kerekedhet felül a kreativitás, a függetlenség és az élményt adó produktivitás. Ilyen szellemiséggel a különböző szervezetek pedig megvalósíthatják a bennük rejlő lehetőségeket és eredményesen illeszkedhetnek szűkebb és tágabb környezetükhöz, segítve ezzel szolgáltatásaik hatékonyságnövelését, saját napi működésük eredményességét.

Amint azt a korábbiakban is hangsúlyoztuk, a vallási közösségek fejlesztésével összefüggésben, nem kizárólag azokat a tanulmányokat, jó gyakorlatokat tekintettük át, amelyek a református vallás gyakorlásával kapcsolatosan tartalmaznak értékes elemeket, hanem azokat a publikációkat, gyakorlati megközelítéseket és módszertani leírásokat is elemeztük, amelyek más vallási közösségek napi fejlesztése kapcsán kerültek definiálásra.

Szemponatok a jó gyakorlatok elemzéséhez

<u>Szempont</u>	<u>Kérdés</u>
<u>Innováció</u>	<ul style="list-style-type: none"> - Milyen hatással van a jó gyakorlat a szervezet munkatársainak, önkénteseinek attitűdjére és feladataira? - Milyen vezetői szemlélet és feladat szükséges a működéshez? - Hogyan hat a jó gyakorlat a szervezet környezetére, a munkatársak és szolgáltatást igénylők kapcsolatára? - Milyen lehetőségek vannak az intézményi dokumentációban való megjelenésre?
<u>Tartalom</u>	<ul style="list-style-type: none"> - Milyen problémafelvetés(ek) kapcsán kezdték el fejleszteni? - Milyen minőségi változást hozott az intézmény életében? Milyen életkorra, célcsoportokra intézménytípusra tervezték? - Megtörtént-e az intézményi kiterjesztése?

	<ul style="list-style-type: none"> - Mi volt a szervezeti szintű kezdeményezés célja?
<u>Működési feltételrendszer</u>	<ul style="list-style-type: none"> - Mi jelentette a legnagyobb kihívást a kezdeményezés megvalósítása során? - Volt, vagy van-e bármi nehézség a működtetés kapcsán? - Hogyan szolgálja a jó gyakorlat a szervezetfejlesztést? - Mi jellemzi a jó gyakorlat eszközigényét? Milyen minimum, illetve optimális humán erőforrás, tárgyi eszköz és forrás igénye van a jó gyakorlatnak? - Milyen szakmai, módszertani tudást igényel a jó gyakorlat?
<u>Eredményesség</u>	<ul style="list-style-type: none"> - Elérte-e a szervezet a kitűzött általános és részcélokat? - Vannak-e nem tervezett hatások, melyek ezek eredményei?
<u>Adaptáció</u>	<ul style="list-style-type: none"> - Adaptálták-e már? - Milyen főbb változásokat hozott az intézmény számára az adaptáció folyamata? - Milyen főbb változásokat hozott az intézmények közötti együttműködés az intézmény számára?

	<ul style="list-style-type: none"> - Milyen hatással van az adaptáció a szakemberek feladataira és attitűdjére, dokumentációjára? - Milyen vezetői szemlélet és feladat szükséges az adaptáció átadói szerepének kihívásaihoz? - A kihívások és a nehézségek miként befolyásolják az adaptációt? - Milyen többlet erőforrás-igény lép fel az adaptáció kapcsán? - Hogyan lehet ellenőrizni és értékelni a működés eredményességét az adaptációs eljárást követően? - Mit tanácsolna az átvevőnek?
--	---

3. sz. ábra: A Jó gyakorlatok adaptációjának szempontrendszer forrás: OFI

Nemzetközi és hazai jó gyakorlatok

A jó gyakorlatokkal szembeni elvárások után fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a közösségfejlesztési célokkal definiált jó gyakorlatok sajátossága, hogy valamilyen kisebb csoport, egy település, egy civil szervezet, egy vallási közösség valamilyen projekt jellegű tevékenysége kapcsán realizálódik, ezért lényeges annak a szempontrendszernek az elemzése is, amely a projektek támogatásaival, forrásaival állnak összefüggésben.

Az alább bemutatott jó gyakorlatok a hazai és a nemzetközi civil szféra, vallási közösségek köréből származik. Látható, hogy nem kifejezetten a vallási tartalom került előtérbe a jó gyakorlatok elemzése kapcsán, hanem inkább az a szempont, hogy a jó gyakorlatok tartalmi elemeinek

megfeleljenek, illetve a szervezetünk és partnerei operatív munkáját fejleszthető tevékenységgel támogassa, hiszen a legtöbb célcsoport a partnereink és a saját szervezetünk esetében is megjelenik.

1. Filmterápia- Aszódi javítóintézet

A javítóintézet története

A javítóintézetek létrehozásáról a fiatalok büntetéseinek számára az 1878. évi V. törvény cikk rendelkezett. Ennek eredményeképpen 1884-ben felállították az első javítóintézetet Aszódon, majd 1886-ban Kolozsváron, 1890-ben Rákospalotán lányok befogadására, 1895-ben Székesfehérváron és 1905-ben Kassán, további intézményeket hoztak létre. Dr. Pauler Tivadar igazságügyi miniszter 1882-ben 62000 koronáért vásárolta meg Aszód város mellett már romba dőlt cukorgyárnak mintegy 35 hektár területű telkét, mely a vasút közvetlen szomszédságában feküdt. Az építkezés elvégzésére a minisztérium a váci Királyi Országos Fegyintézetből 50 jó viseletű fegyencet és 3 felügyelőt rendelt ki.

1884.március 3-án kezdték meg a munkát Wagner János budapesti építőmester vezetésével és 1884.júliusában elkészült a főépület, s augusztus 14-én már beköltözhetett az első növendék csoport. Az intézet 1905.végére 20 kisebb-nagyobb épületből állt, amely közül 4 egyemeletes, a többi pedig földszintes volt.

A javítóintézet az igazságügy minisztérium által meghatározott működési rendszert valósította meg, s a növendékeket családokba osztották be, melynek élén a családfő állt. A családfő feladata volt a vezetésére bízott család összetartása, a kölcsönös szeretet kialakítása, a tanítás és tanulás ellenőrzése.

A gyermek fejlődése szempontjából legfontosabbnak tartották a vallásos, erkölcsös érzés fejlesztését és az istenbe vetett hit erősítését. Ennek segítségével a növendéket a szerénység, a józanság, az igazságszeretet útjára lehet terelni. A tantárgyrendszeren belül csak az olvasás és írás tantárgynak volt nagyobb óraszám a hit és erkölctannál.

Az intézmény fenntartója többször változott, melynek közös vonása a költségvetési támogatás csökkenése volt. A javítóintézet ideális szakmai hovatartozásának kérdése a mai napig nem zárult le. 1974-ben a főhatóság az Oktatási Minisztérium, 1980-1988. között a Művelődési Minisztérium, 1988-tól a Szociális- és Egészségügyi Minisztérium, 1990-től a Népjóléti Minisztérium, 1998-tól a Szociális és Családügyi Minisztérium, 2002-től az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium, 2004-től pedig az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium Család- Gyermek- és Ifjúságvédelmi Főosztálya. (Aszód- afi, 2008.)

A jó gyakorlat leírása

A művészetterápia alapvetően művészeti, képzőművészeti orientációjú terápiát jelent, amit az interszubsztitívitás – a „magam” és a „másik” és a kölcsönhatás észlelése – viszonylagosságának dimenziójában értelmezhetünk. A művészetterápia a képi-kreatív folyamatra koncentrál, a növendék és a terapeuta kapcsolata ezen belül funkcionál. Az interpretáció ebben a módszerben nem feltétlenül verbális, az áttétel lényeges részét a kép hordozza. Ez a kreatív tevékenység feloldja a gátlásokat, öngyógyító folyamatot generál.

A nonverbális terápiák legfontosabb sajátossága, hogy a nehezített kommunikációs szituációkban, (önkifejezésben akadályozottság, alacsony intelligencia) is hatékonyan alkalmazhatók.

A folyamat elsődleges célja, hogy a benne részt vevő átélje a harmónia érzését, az örömet, egyfajta feszültségoldás, ventilláció, önkifejezés történjen meg, melynek eredményeképpen az önismeret fejlődik, illetve a szociális kompetenciák is kedvezően alakulnak, a terápia kapcsán az elmaradt, leszakadó személyiségrészek is hatékonyan intergrálódhatnak.

A terápia fejleszti a kommunikációs képességeket, hiszen a művészetterápia során nagyfokú *aktivitás és kreatív energia felszabadulása* történik. Közvetlenebb, sokoldalúbb a résztvevőkkel összefüggésben az aktív részvétel, illetve kiemelten fontos, hogy az indulatáttétel kevésbé megterhelő a művészetterápiában, mert az érzelmek indirekten közvetítődnek, ebből adódóan az áttételi jelenségek gyakoribbak és könnyebben megoldhatók (Hegedűs – Virágh, 2009).

Többféle művészetterápiás módszer létezik, az Aszódi Javítóintézetben a *Dr. Antalfai Márta* nevéhez fűződő módszert alkalmazzák (Antalfai, 2007). E katarzis élményre épülő komplex

tematikus művészeti pszichoterápiás módszer alapja az egészségmegőrzés és gyógyulás feltételének tekintett lelki mozgás elindítása. A sajátélményen és elméleten alapuló tematikus foglalkozások az év jelentősebb ünnepeinek, valamint az év, hónap és napszakok archetípusainak képi és téri (festés, rajzolás, agyagozás, montázs stb.) ábrázolására, azok szimbolikus megjelenítésére épülnek elsősorban.

A megvalósult projektnek az elsődleges céljai az alábbiak szerint foglalhatóak össze:

- a növendékek egyéni és közösségi fejlesztése, melynek során a művészeti csoport terapeutája felelős a növendékek erkölcsi és értelmi fejlesztéséért, vizuális kultúrájuk kibontakoztatásáért, rajzi készségek, valamint kreatív képességre alkalmas tevékenységek kialakításáért
- a tematikus foglalkozások során elősegíteni a személyiségfejlődést, az önkifejező készség fejlődését, a lelki egészségvédelmet
- az alkotás, a szép iránti vágy felkeltése és környezetkultúrájuk fejlesztése;
- a harmónia elősegítésével mentális, kognitív, kreatív, problémamegoldó képesség fejlesztése
- valamint lehetőség biztosítása a gyakorlatban történő alkalmazásra.

A heti rendszerességgel, 12 hónapon keresztül megvalósuló projektben a résztvevő fiatalok és a terapeuta komplex egységet alkotott, a hátrányos helyzetű fiatalok az önkifejezés számos formája közül választva a képi megjelenítés támogatásával ismerhették meg saját élettörténetüket az önreflektív módszerek alkalmazása révén. A terapeuta személyiségének természetesen kiemelt szerepe van, hiszen az ő személyisége meghatározó abban a tekintetben, hogy a személyek megnyíljanak, aktív részesei legyenek a fejlesztő folyamatnak.

Jelen projekt eszközigénye mindössze a képzőművészeti technikák alkalmazásához szükséges eszközök (festékek, mozaik anyagok, vásznak, papírok, ecsetek), valamint a tevékenységek megvalósításához szükséges helyszín.

2. Drámapedagógia- Debreceni javítóintézet

Az intézet története

Húsz éve, 1997-ben kezdte meg működését a Debreceni Javítóintézet. Az egykori leánynevelő intézet kezdetben 60 ember előzetes fogva tartását látta el, majd 2002-től a javítóintézeti nevelés letöltésére is alkalmas 36 férőhelyes részleget alakítottak ki. Jelenleg 248 férőhellyel ma ez az ország egyik legnagyobb gyermekvédelmi intézménye. A debreceni intézet olyan partnerekkel tart fent folyamatos kapcsolatot, mint a Debreceni Törvényszék, vagy a Magyar Honvédség Bocskai István Lövészdandárja. A módszertani fejlesztések eredményeként ma már Debreceni Modellként emlegetett módszer sikere annak köszönhető, hogy az itt dolgozó szakemberek nemcsak munkának, hanem hivatásnak tekintik a fiatalok társadalmi integrációjának elősegítését. (Somorjai, 2017.)

Az intézmény legfőbb sikere abban áll, hogy az alkalmazott modell pedagógiai segítséggel megpróbálja a társadalomba visszavinni, a társadalmi integrációt szolgálni. Nem büntetés-végrehajtási intézmény, nem gyerekvédelmi intézmény, valahol a kettő közötti mezsgyén található a szervezet. Tulajdonképpen ez a fajta eszköztár, amit kifejlesztett az intézmény, ez vált a szakmában „debreceni modell”. Kiemelkedően fontos a pedagógia, szociálpszichológiai tudományterületek megjelenése, módszertani repertoárjának alkalmazása a modellben, aminek köszönhetően a program sikeres implementációja könnyen s hatékonyan valósítható meg.

A jó gyakorlat leírása

A játék élmény, élvezet, az örömszerzés érdekében végzett tevékenység, amelyben a motívumok és célok egybeesnek, önként vállalt tevékenység, így a gyermek/ fiatal saját maga szabályozza az örömszerzés mértékét. Jelentős szerepe van a lelki egyensúly kialakításában, fenntartásában. Ugyanakkor a játéknak, fontos társadalmi haszna is van, jelentős szerepet játszik a társas

kapcsolatok kialakulásában, ennél fogva megállapítható, hogy a kultúra egy része. A játék közben a fair play, a szabályok betartása kerül előtérbe, a helytállás fontosabb a győzelemnél, gazdagodik a jellem, kockázatvállalásra és önfegyelemre nevel.

Az emberiség legnagyobb szellemi alkotásai közé tartoznak a **táblajátékok**. Szűkebb értelemben valamilyen téglalap, vagy négyzet, esetleg hatszög alakú, mezőkre, vagy pontokra felosztott játéktéren, táblán korongokkal, golyókkal vagy bábukkal játszott játékok, mint például a sakk. Tágabb értelemben idesorolhatóak a dominók, a különböző geometriai formákat felhasználó tologatók, játékok is, mint amilyen a pentominók vagy a tangram. Alkalmazásuk során a tanulók/növendékek a táblajátékon keresztül képessé válnak a pontos, kitartó, fegyelmezett munkára, törekednek az önellenőrzésre és képesek lesznek várható eredmények becslésére.

A jó gyakorlatban leírt játék során ki kell emelni a logikai képességek fejlesztésének fontosságát. A **logikus gondolkodásra nevelés** fejleszti a tanulók modellalkotó tevékenységét, kialakítja a megfogalmazott összefüggések, hipotézisek bizonyításának igényét. Megmutatja a matematika hasznosságát, belső szépségét, az emberi kultúrában betöltött szerepét, fejleszti a térbeli tájékozódást és az esztétikai érzéket. Problémaérzékenységre, a problémamegoldásra nevelés fontos feladat, amelyhez azonban elengedhetetlen a matematikai szövegek megfelelő értelmezése, logikus elemzése, a növendékek minél gyakoribb önállóan tevékenykedése, aktív részvétele a tanítási, tanulási folyamatban. Konkrét fejlesztési követelmény a

kapcsolatok, összefüggések megfigyelése, leolvasása, halmazok jellemzése állításokkal, számosság megállapítása, a szabályszerűség felfedezése, szóbeli megfogalmazása, sorozatok képzése és természetesen folytatása. A valószínűség számításban és a statisztikában a közös játékok, kísérletek a “biztos”, a “lehetetlen”, a “lehet, de nem biztos” fogalmak megértését segítik.

Az intézeti életben, a fejlesztő, pedagógiai munkában alogikai játékok alkalmazása lényeges, mert az nem kizárólag a gondolkodási képességeket fejleszti. A **logikai játékok jól használhatóak** a konfliktushelyzet kezelésénél, a fiatalok között zajló folyamatokban, amelyben érdekek, értékek, nézetek, szándékok kerülnek egymással szembe nyílt – tevékenységekben is megnyilvánuló – vagy rejtett – tudati, érzelmi szint – formájában. Ezen túlmutatóan **segítenek** a közösségi

normarendszer értékrendjének, és ezzel összefüggésben a személyiség kibontakoztatásának, harmonikus fejlődésének optimális fejlesztéséhez, miközben magatartásuk, a környezetükhöz való viszonyuk harmonikussá válik. Mindennapjaikat átszövi a meggyőződéssé érlelődött ismeret, a pozitív szándék és akarat és a normáknak megfelelő szokások. Segítségükkel megvalósítható a fiatalok tetteinek céltudatos és tervszerű alakítása, illetve a fiatalok számára mindazoknak a társadalmi pedagógiai feltételeknek a biztosítása, amelyek lehetővé teszik, hogy a személyiséget sokoldalúan kifejlesszük, képességüket lehetőségeiknek felső határáig kiműveljük. A készségjellegű cselekvések kiépülése maga után vonja a szokások kialakulását. A fiatalok az ismétlődő játékhelyzetekben erős belső késztetést éreznek arra, hogy az elsajátított módon cselekedjenek, tehát a folyamat lényege a dinamikus sztereotípiák. Amennyiben a szokásos cselekvés végrehajtása akadályba ütközik hiányérzet, nyugtalanság érzete támad, ám ha a fiatalok következetesen helyes viselkedési módokat tanúsítanak, az a helyes magatartáshoz vezet. Ugyanakkor a helyes viselkedés elsajátítása hatással van az alkalmi viselkedésre, befolyásolja, meghatározza azt.

A Debreceni Javítóintézetben egy 2 éven át tartó (2012-2014) pályázat keretében sikerült bevezetni ezt a foglalkozást. Első lépés volt a fiatalok megfelelő előkészítése, motiválása a táblajátékok megismerésére, elsajátítására, továbbadására. Felkészíteni őket a vereség, a kudarc élményének elfogadására. Elfogadtatni velük a „játsszani jó” elvet, az esetleges vereségek, kudarcok ellenére is. A csoportokon belüli játéktanítás felügyelete, irányítása, ellenőrzése külön szervezést igényelt a projektet megvalósítók részéről, akik egyben az intézeti munkatársak is voltak.

A projektbe bevont fiatalok érdeklődve, nagyfokú motivációval vettek részt a foglalkozásokon. Aktívan segítették egymást a szabályok elsajátításában, megtanulásában, jól és hatékonyan működtek együtt, kommunikációs képességük is fejlődött. A csoporton belül kis segítséggel megoldották a tanítási feladatokat is, természetesen pedagógiai segítséggel. Röviden, érthetően fogalmaztak, irányítottak. Valamennyi tanult játék nagyon jól szolgálja a szabálytartásra nevelést. Összességében sikeres, a szélesebb szakmai körökben is kipróbálásra érdemes modell, amelynek eszközigénye az a néhány számokkal kapcsolatos táblajáték, amelyeket a pedagógusok kiválasztanak.

3. A Lakosság Szemei- Budapest

A jó gyakorlat gazdája, helyszíne

Budapest VIII. kerületében, Józsefvárosban tizenegy negyed van, amelyek közül a középen elhelyezkedőt Magdolna-negyednek nevezzük. A Magdolna-negyed (és a szomszédos Népszínház és Csarnok negyed) jellemzői: a lepusztult bér- és társasházak, a foghíjtelkek, a lakosság jelentős részének alacsony iskolázottsága, szegénysége, a nagy létszámú roma kisebbség, az egyéb kisebbségek növekvő aránya és sokszínűsége, a rossz közbiztonsági-köztisztasági helyzet és nem utolsósorban a főváros hajléktalan ellátásának jelentős részét kitevő, ide koncentrálódó hajléktalan ellátó intézmények, s ebből adódóan az itt tartózkodó hajléktalanok nagy száma.

A Magdolna Negyed Városrehabilitációs Program egy hagyományos rehabilitációs program, amely során a lepusztult épületeket lebontják, és helyüket modern épületekkel népesítik be. Legfontosabb részei egy közösségi ház építése és programokkal való megtöltése, a Mátyás tér és két bekötő utca felújítása, bérlakások (később néhány társasház) homlokzatának felújítása, törekvés a helyi közösségi élet (lakosság, civil szervezetek) beindítására, erősítésére és a Szomszédügyi Rendőr Program.

A jó gyakorlat leírása

A program célja nem a legszegényebb rétegek elüldözése, hanem a törekvés abba az irányba hat, hogy ezeket a rétegeket itt maradásra ösztönözzék, javítva az életkörülményeiket. A negyed lakosságának nem elhanyagolható része azonban nehezen ismeri fel, hogy itt valami jótétemény történne vele. Ez visszavezethető a nagyfokú kiábrándultsággal, komoly megélhetési problémákkal, folytatódó elszegényedéssel és a nehéz bűnözési-köztisztasági állapotokkal jellemezhető helyzetre. Az alapkoncepció nem számolt azzal, hogy amennyiben a környezetvonzóvá válik a szegények számára, az

egyidejűleg más térségek szegényeit is idevonzza. Így növekvő arányban találunk a negyedben jogcím nélküli lakókat, illegálisan beköltözőket, munka nélkül élő, és az átlagosnál jobban kiépült szociális ellátórendszerek szolgáltatásaira építő embereket.

A projekt fő szolgáltatása a mozgó SZEM tevékenység, amely nem jelent mást, mint hogy önkéntes személyek kerékpárral a környéket járva bűncselekményre utaló jeleket keresnek, s amennyiben találnak ilyet, azt azonnal jelentik a helyi rendőrség felé. Ennek a tevékenységnek a gyökere 30 évvel korábban Kanadában már sikereket ért el, így rendszer tanulmányozása is a projekt feladatai között jelent meg. A bűncselekmények számának csökkenése mellett a közterületen történő szemetelés mennyisége is csökkent, hiszen az őrjáratoknak köszönhetően az illegális szemetelők is visszafogták magukat, így gyakorlatilag a környék köztisztaságának szintje is emelkedett.

A modell eszközzrendszere néhány önkéntessel, és kerékpárral definiálható, illetve azokkal a közösségi megbeszélésekkel, ahol a megvalósításban résztvevő önkéntesek az ellenőrzésre kerülő útvonalakat osztják fel egymás között, illetve az esetleges tapasztalatokat beszélik meg egy-egy konkrét eset kapcsán, melyhez néha szükség lehet a rendőrségtől jövő szakemberek támogatására is.

4. Szövetkezzünk egymásért- Kunbábony

Megvalósító szervezet

A **Közösségfejlesztők Egyesülete partnerszervezete, a Civil Kollégium Alapítvány** itt nyitotta meg első bentlakásos képzési központját, Kunbábonyban. Ez a kis település Kunszentmiklós közigazgatási területén található, lényegében egy, a várostól 9 km-re lévő tanyabokor, ahol a '70-es évek körzetesítési lázában megszűnt az iskola, s az iskolaépület használatlanul sorsára maradt. Az épület megvásárlásával, felújításával, korszerűsítésével hozta itt létre a Civil Kollégium Alapítvány első bentlakásos intézményét. A Civil Kollégium célja többek között civil szervezetek tagjainak, vezetőinek képzése, amelyhez a jó példák, a mintaértékű fejlesztési munkák elengedhetetlenek. A Közösségfejlesztők Egyesülete tehát magára vállalta, hogy a Felső-Kiskunságban - Kunszentmiklóson és környékén - térségi közösségfejlesztési munkát kezdeményez és a folyamatot addig gondozza, ameddig az a térség lakói számára szükséges, ugyanakkor tanítható mintát is teremt.

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

A jó gyakorlat leírása

A projekt célja, hogy településenként és a térségben is szülessenek olyan megoldások, amelyek a helyi lakosok, az intézmények, az önkormányzatok részesei, aktív megvalósítói, s amelyek javítják az életminőséget. Szándékuk szerint minden településen legalább egy közösségi munkás dolgozik, aki a legjobban ismeri a helyi ügyeket, s aki a helyi kezdeményezéseket gondozni, segíteni tudja a közösségfejlesztők kivonulása után is.

A munka első fázisa az volt, hogy projekt résztvevői megismerkedtek egymással, a helyi hivatalokkal, kormányzati szervekkel, így világossá vált, hogy a közösségi munka nem egy elszigetelt, statikus munkafolyamat. A helyi szereplők között ki kell emelnünk a kistelepülések polgármestereit, illetve olyan civil szervezeteket is, amelyek közösségfejlesztési tevékenységeket látnak el, vagy ilyen területen korábbi tapasztalataik vannak.

A bevontak fejlesztési koncepciókkal, közösségfejlesztési technikákkal és módszerekkel ismerkedtek, fejlesztették képességeiket, információkat szereztek ebben a témakörben. Az informális tanulás módszereit alkalmazva minden projektbe bevont résztvevő gazdagított tudását ezen a területen.

A közösségfejlesztő munkát a településeken olyan közösségfejlesztő szakemberek is segítették, akik korábban részt vettek ilyen projekteken. Ennek eredményeképpen a településeken több, mint 200 családot kérdeztek meg a kutatók, s definiáltak sok- sok olyan problémát, amely a közösség összetartó erejével szemben hátránnyként értelmezendő.

A legfontosabb probléma, mely számos más nehézséggel is összekapcsolódik: a helyi közösségi vezető hiánya, akik ráadásul megfelelően elszántak és releváns tudással rendelkeznek. Ezeknek a személyeknek a megtalálása és kijelölése, valamint elfogadtatása a közösség többi tagjával, kulcsfontosságú a szervezetfejlesztési, közösségépítési munkában.

Egy nagyon sikeres esemény volt a programban a helyi iskola feújítása kapcsán a régi diákok és tanárok csoportjának összehívása, személyes találkozásuk megszervezése és koordinálása. Megalakult a helyi Civil kollégium, mely első lépcsőfoka volt annak a közösségi munkának, amelybe a helyi lakosok nagy érdeklődéssel és lelkesedéssel kapcsolódtak be. Sorban valósultak meg a

magyarsághoz, valláshoz kapcsolódó nagy ünnepek rendezvényei, balagások, anyák napi ünnepségek, ahol a települési vezetők és a falu lakosai együtt ünnepeltek. Hatalmas lépés volt a közösségi munkában, hogy megalakult a Kunbábonyért Egyesület, először 13 taggal, majd ez a szám pár hónap alatt 80 főre gyarapodott. Elkezdődött a játszótér felújítása, tovább folytatódtak a kulturális rendezvények, egy pályázaton is nyertek, s az önkormányzat és a helyi vállalkozó is támogatták törekvéseiket. Újabb célt tűztek ki a lakosok: helyi buszmegálló készítését tervezték meg. Vállalkozásra felkészítő tanfolyamokat szerveztek a helyi munkanélküli személyeknek azzal a céllal, hogy a lakosságban magas arányban jelen lévő munkanélküliségi arányt a helyi gazdasági igények fejlesztésével együtt legyenek képesek csökkenteni.

Pályázati források elnyerésével gazdaság élénkítő programot (vetőmag vásárlás, gazdálkodás) is megvalósítottak a települési lakosok, aminek köszönhetően a fiatalabb korcsoporthoz tartozó célcsoporttagok új ismeretekre tettek szert, hiszen a gyakorlatban ismerkedhettek meg a földművelés lehetőségeivel, kérdéseivel, nehézségeivel és eredményeivel.

A települési közösségfejlesztési sikerek nem álltak meg ennél, mert a közösség ara jutott, hogy egy havonta megjelenő lappal további lépéseket tehet a kisközösség összetartozásának segítésére. Szerkesztőbizottság alakult, s a Bábonyi Krónika első számát is kiadták. A lap természetesen helyi lakosok írásaival telt meg, főként kulturális témájú írásokat, vissza emlékezőket, illetve a település életével kapcsolatos hasznos információkat tartalmazott.

A közösségfejlesztés további fontos elemének kell tekinteni, hogy a településen megalakult egy termelő szövetkezet is. Ennek a szervezetnek a legnagyobb problémája az alapszabály elfogadása volt, illetve a költségvetés kapcsán is akadtak kérdések, de szerencsére a szövetkezet tagjai a működés folyamán belátták, hogy közös erővel a saját gazdasági érdekeik szem előtt tartásával együtt nagyobb eredményeket érhetnek el, illetve közösen sokkal szélesebb lehetőségeik vannak a gazdasági életben is.

5. Biztos Kezdet Gyermekház Magyar Máltai Szeretetszolgálat

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat jelmondata a következő:

„A hit védelme és a szegények szolgálata”

(Szent-János)

A máltai szeretetszolgálat a szegényeken, a bajbajutottakon, a rászorulókon próbál segíteni, hatalmas alázattal, és magas szintű szakmai tudással. Történetével összefüggésben a középkorig vissza kell nyúlnunk, hiszen 1113- ban alakult meg A Máltai Lovagrend

Ezt követően egy fontos lépés az volt, amikor megjelent a Keresztelő Szent Jánosról kibocsátott bullában, hogy a jeruzsálemi betegápoló ispotályt fenntartó szervezet, amely önálló működésre volt képes, lényeges tevékenységi körrel lett ellátva. Ezután kiemelkedő lépés, hogy a 11. században megalapítják az ispotályos lovagrendet, Jeruzsálemben, melynek elsődleges célja a beteg és szegény keresztes lovagok ápolása.

További fontos esemény a magyarországi történet szempontjából, hogy a 12. században II. Géza uralkodása idején telepedett meg a rend Magyarországon, ahol a végvárakban munkálkodott, majd azonban sajnálatos módon eltűnt az országból.

1925ben újra megjelent Magyarországon a lovagrend, hiszen követséget állítottak fel Budapesten 1925-ben. 1928- ban a Magyarországi Máltai Lovagok Szövetsége megalakul. Egy nagyobb lépés volt a szervezet hazai munkásságának tekintetében az az esemény, amikor 1988- ban Csilla von Boeselager bárónő, adománygyűjtést szervezett a rászoruló magyarországi emberek és szervezetek segítésére. Ezt követően, 1989- ben hivatalosan is megalapítják a Szeretetszolgálatot Magyarországon, Kozma Imre atya vezetésével. Ezen túl fontos, hogy ebben az időszakban megalakul a Magyar Máltai Szeretetszolgálati Egyesület, 31 alapító tag részvételével. 1990- ben megnyílik az első hajléktalan szálló a máltai intézmény segítségével, amely hiánypótló humánszolgáltatásként definiálható a magyar szociális rendszerben. 1992- ben megalakul a Máltai Szeretetszolgálat Mentőszolgálata, széles körű tevékenységi körrel, szakképzett munkatársakkal és számos önkéntes segítővel. A kilencvenes évek közepén, 1995- ben kiemelkedő esemény, hogy

Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.

„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”

EFOP-5.2.2-17-2017-00037

létrehozzák az első gondviselés házat Pátyon. 2015- ben a segítő szervezet a hazai migráns kérdés s komplex problémakör kezelésben nagyban veszi ki részét, hiszen a migránsok segítésében kiemelkedő szerepvállalással van jelen.

Jelenleg a Magyar Máltai Szeretetszolgálat hazánkban a legtöbb nagyvárosban jelen van, de kisebb településeken is végez segítő szolgáltatásokat, foglalkoztat önkéntes segítőket, akik a különböző célcsoportok eltérő igényeinek megfelelően támogatják a rászoruló és anyagilag súlyos korlátokkal küzdő személyeket, családokat.

A jó gyakorlat bemutatása

A Biztos Kezdet Program bevezetésének az a célja, hogy minden gyerek egyenlő eséllyel induljon el az iskolába, valamint hogy minden gyerekből próbáljuk kihozni a maximumot, olyan téren, ahogyan a képességeik ezt engedik. Mára bizonyított tény, az a feltételezés, hogy az érzelmi biztonság és a zavartalan fejlődés, a későbbi életünkben meghatározó szerepet játszik. Fontos hogy a gyerekek részt tegyenek olyan tapasztalatokra, amelyek által a későbbiekben könnyebben tudják elsajátítani a tudást. A Biztos Kezdet Program szellemében működő gyerekházak arra alkalmasak, hogy elindítsák a gyerekeket az életben, valamint a szülőknek kellő támogatást tudjanak nyújtani gyermekeik mindennapi segítésében. A Biztos Kezdet Program alapvető jellemzői:

- Kiváló minőségű szolgáltatások.
- Valóságos partneri kapcsolat a családokkal.
- A gyerekek egyéniségek.
- A gyerekeket arra bátorítjuk, hogy tapasztalják meg a világot és bővítsék a róla szerzett ismereteiket.

A házakban folyó munka módszerének alapjai:

- A gyerekeknek legyen lehetősége saját tanulási tevékenységre.
- A gyerekeknek legyen lehetőségük saját tapasztalatból tanulni.
- A spontán szervezett játékokban mindenki szerepet kapjon.

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

Jelen jó gyakorlatban a Jókói gyermekház működését mutatjuk be. (Júkvölgy Miskolchoz tartozó nyomortelep, több, mint 500 hátrányos helyzetű, főként romcsaláddal, kirívóan magas munkanélküliségi adatokkal, foglalkoztatási, oktatási problémákkal.)

A gyermekházba reggel nyolc órától jöhetnek a gyerekek és délután egy óráig áll rendelkezésükre a ház. Vannak gyerekekre irányuló szolgáltatások, és vannak szülőkre irányuló szolgáltatások, valamint kapcsolatot tartanak egyéb szakemberekkel, és a közösségre próbálnak hatni, főként arra, hogy azok, akik nem veszik igénybe ezeket a gyerekház nyújtotta segítségeket, ők is jöjjenek el, és próbálják, ki mit tud adni számukra a gyermekház. A gyerekekre irányuló programok nagyon szerteágazóak, a legalapvetőbb dolgokban is próbálnak segítséget nyújtani, mint például a rászorulóknak otthoni környezetükben, sok helyen nincs lehetőség arra, hogy a gyerek kússzon, másszon, vagy meg tanuljon járni, így itt lehetőséget adnak ezekre a dolgokra. Nulla és három éves kor között, jöhetnek a gyerekek a gyermekházba, ez régebben nulla és öt éves között volt, valamint olyan gyerekeket is szívesen fogadnak, akik nem tudnak elmenni óvodába, mert nem voltak elég fejlettek a beiratkozáshoz.

A gyermekházban nagyon fontosnak tartják a napi rutin megtanítását mind a gyerekek és mind a szülők számára, sokat fejlődnek a szülők és a gyerekek is, általában reggel nyolc óra körül érkeznek meg, vagy ez időpont után szakaszosan, és egyszer tíz óra körül van az uzsonna, ami előtt kézmosás van, és együtt egy nagy asztalhoz leül a közösség, és ez egyfajta szocializáció mind a gyerekek mind az anyuka számára. A heti programtervben mindig szerepelnek képességfejlesztő (kommunikáció, kézügyesség, kapcsolatteremtő képesség) foglalkozások, de a modell szerint fontos fejleszteni a családok közötti összetartozást és a családokon belüli értékek szerepét is.

Ebben a jó gyakorlatban a forrásoknak nagy szerepe van, hiszen a tevékenységek egy külön erre a célra kialakított házban valósulnak meg, szakértők (szociális munkás, pedagógus, szociálpedagógus, pszichológus) részvételével, így nem mondható, hogy a szakmai program adaptációja, implementálása egy könnyű, és forrás nélkül is megvalósítható folyamat volna. Átgondolt célcsoport toborzás, megfelelően képzett személyzet és infrastruktúra szükséges a modell gyakorlati megvalósításához.

6. TANDEM- Szendrői Református Egyházközség

Szendrő jellemzése

Szendrő város Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található, Miskolctól 40 km-re északra. Közúton az M3-as autópályán, majd a 26-os és a 27-es főúton közelíthető meg, vonattal a Miskolc–Tornanádaska-vasútvonalon érhető el. Naponta 20 buszjárat és kb. 10 vonatjárat biztosítja az összeköttetést a környékbeli településekkel.

Lakosainak száma 4119 fő, ebből 83 százalék magyar, 17 százalék cigány nemzetiségűnek vallja magát. (KSH, 2011.)

A felnőtt lakosság létszáma 3150 fő, ebből 1625 fő nő, 1525 fő férfi. A népesség korcsoport szerinti megoszlása: 60 évnél idősebb 22 százalék, 14 évnél fiatalabb 18,9 százalék.

A város infrastrukturális helyzetét tekintve villamos energia, gáz és vízhálózata 100 %-ban kiépült, a csatornahálózat teljes kiépítése folyamatban van. 1992-ben elkészült a kábeltévé hálózat, amely a TV vételi lehetőségen kívül az önkormányzati tájékoztatást is szolgálja, a képűjság oldalain értesülhet a lakosság a helyi eseményekről, rendezvényekről, közérdekű információkról.

Szendrő több, egymást erősítő társadalmi-gazdasági problémával küzd, melyet a területi elszigeteltsége, a periférikus elhelyezkedése tovább súlyosbít. Ilyen jellemzők a népességszám csökkenése, a meglévő közszolgáltatások országos átlagtól jelentősen elmaradó színvonala, a rendkívül alacsony foglalkoztatási szint, kismértékű vállalkozás-sűrűség, magas munkanélküliség, a szociálisan hátrányos helyzetű, kiemelten a roma népesség az országos átlagot jelentősen meghaladó aránya, mely súlyos foglalkoztathatósági, egészségügyi, lakhatási és ezzel együtt szociális problémákat generál.

A térség fejlődésének legnagyobb akadályai az alacsony gazdasági aktivitás és a rossz képzettségi helyzet. Alacsony a minőségi munkahelyek száma, amely a magasabban kvalifikált fiatalok elvándorlását eredményezi. Többségben vannak a betanított munkára, szakmunkára és nem az innovatív, a hozzáadott értékekre alapozott munkahelyek. Kisebb volumenű munkahelyteremtő vállalkozások megtelepedtek, azonban a magasabb képzettségű fiataloknak nem tudnak minőségi munkát kínálni. A térség adottságai kihasználatlanok, ugyancsak a tőkehiány és a csekély piaci

vállalkozói ismeretek okán. A vállalkozások között számszerűen a legnagyobb arányt a kereskedelmi ágazathoz tartozók képviselik 23%, ezt követi a gazdasági szolgáltatás 16%-kal.

Szendrő városban és a környező településeken élő munkaképes korú lakosság megfelelő megélhetési körülményeket biztosító bért nyújtó munkát nagyon nehezen talál, hiszen a településen jelenleg a legmagasabb munkavállalót foglalkoztató szervezet a város önkormányzata. A környékbeli kistelepülések legnagyobb foglalkoztatói is az önkormányzatok, az önkormányzat által fenntartott intézmények és több esetben ez az egyetlen munkalehetőség.

A városban fontos és jól működik a református egyház közössége, temploma, a gyülekezet tagjai aktívak és elkötelezettek a közösségi fejlesztések tekintetében.

A jó gyakorlat leírása

A Szendrői Református Egyházközség az Ökumenikus Segélyszervezet programjának felhívásában nyert egy nagyobb projekt kivitelezésére elegendő összeget, amelynek felhasználását a helyi református egyházközség és a Szendrői Református Általános Iskola fejlesztése érdekében realizálta. A célcsoportot az egyházi gyülekezet tagjai, illetve a helyi általános iskola tanulói adták. A program elsődleges célja az volt, hogy a bevont személyek (250 gyermek és 50 felnőtt) megismerje az interneten való tájékozódás, és az ott fellelhető, számukra érdekes ismeretterjesztő anyagok elérésének lehetőségeit, azokat az információs és tanulási forrásokat, amelyek a mindennapi életüket könnyíthetik meg. Ezen felül a projekt további prioritása volt, hogy a bevont, szülői státuszban lévő személyek pedig arról is értesüljenek, hogy gyermekük milyen veszélyeknek lehet kitéve az internet használata által. A megvalósítás szakaszában különböző szakterületről érkező meghívott személyek támogatták a célcsoporttagokat, előadások, kerekasztal beszélgetések, és interaktív foglalkozások keretein belül történt a személyes fejlesztő munka.

Ebben a jó gyakorlatban a források esetében szükséges volt a megvalósítás helyszínének biztosítása, illetve a szakemberek, a képzésben, kerekasztal megbeszélésben jelen lévő személyek biztosítása. Más forrás bevonásra nem volt szükség, illetve a helyszín esetében is nagy segítséget jelentett az önkormányzat által rendelkezésre bocsájtott könyvtár, és annak infrastruktúrája, mely megfelelő minőségű helyszíneként szolgált a projekt eredményes megvalósításában.

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

7. Gyöngyössolymos család és munka

Megvalósító bemutatása

A jó gyakorlatként is értelmezhető projektet egy európai uniós projekt keretében a település önkormányzata valósította meg. A 3173 lakosú község nevével először a 13. században találkozhatunk. Többféle névalakban is előfordul a különböző levéltári forrásokban, így találkozhatunk Solomus, Sumus, Solimus névalakokkal. A település egy ősi község, mely mára turisztikai központtá nőtte ki magát. Számos turisztikai látványosság tartozik hozzá, ezek közül néhány: Asztag-kő, Árpád-kori templom, Bába-kő, Csákkő, Cserkő, Dezső-vár, Ilona-és Tarmakút, Nyesett vár, Lajosháza, Pincés malom, Szalajkaház, Solymosi óvár. Ezeket az ide látogató érdeklődők bármikor megtekinthetik. A Mátra közelsége miatt a községet több csodálatos hegy veszi körül, a Mátraalja erdőmentes területein pedig szőlővel borított, megművelt területeket találunk. A községet a mátrai kisvasút, valamint számos turista útvonal is érinti, amely turisztikailag szintén jelentős szerepet játszik a település életében. Ennek kiinduló pontja Gyöngyös városa, végállomása pedig a festői környezetű Szalajkaház.

A község nagy múltú kulturális sajátosságokkal rendelkezik. 1961-ben épült a Gárdonyi Géza Művelődési Ház, amely azóta folyamatosan újul, fejlődik. Az intézmény küldetése, hogy kapcsolatot teremtsen az emberek és a kultúra között. A 200 férőhelyes színházterem a faluközösség rendezvényeinek színtere. Az épületben kap helyet a Községi és Iskolai Könyvtár is. A ház helyet ad a településen történő nagyobb eseményeknek, ünnepségeknek és társadalmi ünnepeknek. Az intézményben folyik a helyi hírlap, a Solymosi Hírmondó szerkesztése is.

A település látványosságai közül kiemelkedik a római katolikus templom, melyet a 14. században építtetett a Solymossy család. Az évszázadok során többször is átépítették, jellege szerint középkori, homlokzattoronnyal ellátott, egyhajós templom. A török időkben őrtoronyként is használták. (www.gyongyossolymos.hu)

A jó gyakorlat leírása

A projekt általános céljai között kiemelt volt, hogy, a helyi igényeken alapuló, újszerű megoldásokat, módszereket bemutató projektet hozzunk létre, melyben a foglalkoztatás bővítés, a munka és családi élet összehangolását támogató szolgáltatások által a lakosság elégedettsége növelhető, a település értékesebbé, élhetőbbé válik. Fontos volt, hogy a kisgyermekes családokat, az idős rokonok gondozását vállaló háztartásokat úgy segítsék, hogy minden korosztály számára adekvát szolgáltatásokat tegyenek elérhetővé, s kialakítsanak egy olyan fenntartható, proaktív rendszert, mely a későbbiekben is működtethető, fejleszthető a folyamatosan változó igények figyelembevételével.

Konkrét célok voltak:

- olyan, eddig nem működő szolgáltatások kialakítása, melyek megkönnyítik a dolgozó lakosság, illetve a munkaerő- piacra visszatérni kívánó egyének mindennapi életét (pl. háztartási segítségnyújtás, munkanélküliek komplex felkészítése a munkavállalásra)
- a helyi szervezetek tevékenységének összehangolása, szolgáltatásainak fejlesztése révén a célcsoport támogatása (pl. informálás, szolgáltatások elérésének kiterjesztése)
- újszerű szolgáltatások révén egy olyan települési közösség kialakítása, mely az önszerveződésen, a helyi igényekhez kapcsolódó helyi fejlesztéseken keresztül fejlődik
- a gyermekfelügyelet rugalmas rendszerének kidolgozása és működtetése által a dolgozó szülők támogatása, eközben a gyermekek személyre szabott fejlesztése (pl. pályaaorientáció, tanodai tehetséggondozás)
- új munkahelyek teremtésén keresztül a település gazdasági fejlesztése, kiadásainak csökkentése
- rendelkezésre álló erőforrások kihasználása (pl. rekreációs központ épülete, helyi emberi erőforrás munkába állítása, állástalanok fejlesztése, munkához való juttatása)
- atipikus foglalkoztatási formák terjesztése érdekében, az abban rejlő lehetőségek megismertetése a munkáltatókkal, érdekképviselőkkel
- újabb fejlesztési igények mentén források bevonása, pályázatokban való sikeres közreműködés
- szociális gazdaság fejlesztése

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti
identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

- munkahelyteremtés, általa életminőség javítás a célcsoportokra vonatkozóan
- szülői szerepek definiálásának támogatása, szolgáltatások létrehozása, meglévők fejlesztése

A projektben számos olyan csoportos foglalkozás is megvalósult, amelyek módszertanilag fontos mérföldkőnek tekinthetők. Pályaorientációs foglalkozások, az álláskeresőknél szánt képző programok realizálódtak. Folyamatos egyeztetések, a megvalósítók szupervíziói támogatták a sikeres projektet, melynek eredményeképpen a település közösségi szerepvállalása is javult, fejlődött, illetve újabb források bevonásával kapcsolatos motivációik is erősödtek.

Az eredmények bemutatása kapcsán elmondható, hogy a jelentős uniós források bevonás nélkül ez a program sem valósulhatott volna meg, hiszen mind az infrastruktúrában, mind a szakemberek biztosításában szükség volt a nagymennyiségű erőforrás bevonására.

Partnerszervezeteink jó gyakorlatai

Fontosnak tartjuk, hogy kiemeljük a saját partnereink által megvalósított jó gyakorlatokat is, amelyek nem csak e jelenlegi projekt háttérét alapozták meg szakmai szempontból, de amelyek disszeminálása, esetleges továbbfejlesztése és más szervezeteknél való implementálása révén fejleszthetővé válnak a szolgáltatási kosarak. A Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Kulturális és Közművelődési Központja, mint szervezet számos projektben működött már sikeresen, s több olyan jó gyakorlattal rendelkezik, mely érdemes az elemzésre, implementálásra.

A 2017-es évben a Kulturális és Közművelődési Központ a 7 magyar egyházmegyével, a több mint 250 egyházközséggel és közel 200 lelkipásztorral, illetve más egyházi szervezetekkel közösen több, mint 30 közösségfejlesztő programot valósított meg, amelyek közül azonban jelen téma és célrendszer szempontjából különösen az oktatási programoknak van szerepe. Ezek vázlatos összefoglalása révén betekintést nyerhetünk e szervezet széles körben alkalmazott módszereiről, fejlesztési stratégiáiról és alkalmazott technikáiról is a közösség fejlesztéséről vallott nézeteibe, napi gyakorlatába.

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
 „Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
 EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

A szervezet oktatási feladatai

- Vakációs Bibliahét táborok Felvidéken – több mint 4000 gyermek egyhetes táboroztatása
- Őszi lelkésztovábbképzők – háromnapos szakmai továbbképzés 200 lelképásztor számára
- Országos Református Pedagógustalálkozó – háromnapos szakmai továbbképzés
- Országos Kántorképző Tanfolyam – 20 kántornövendék kéthetes bennlakásos képzése
- Calvin János Teológiai Akadémia – könyvtár működtetése.

A tevékenységek közül kiemeljük az akadémia működését, mely a szervezeti fejlesztések, a közösségi vallási és kulturális tevékenységrendszer szempontjából fontos állomása és egyben eredménye a partnerszervezetnek.

Az ötvenes évek elejétől a rendszerváltásig a református egyház számára Prágában képezték a teológusokat. A kilencvenes években aztán, miután egyre többen tértek vissza az egyházhoz, vállalták hitüket, lelkészhiány jelentkezett, és hitoktatókból is kevés volt. Ennek orvoslására a református egyház akkori vezetése 1991-ben először katechetikai szemináriumot indított Komáromban és Kassán. A szeminárium aztán Calvin János Teológiai Intézetté alakult, ahol már levitákat is képezték, 1994-től pedig Calvin János Teológiai Akadémiaként működött. Az Akadémián folyó képzés nem nyert állami akkreditációt, állami támogatásban sem részesült, gyülekezetek, külföldi segélyszervezetek támogatásából tartotta fenn magát. A szervezet vezetői mindvégig próbálták betagozódni valamely egyetembe, többel ígéretes tárgyalások folytak, de végül kútba estek ezek a próbálkozások. A Selye János Egyetem megalakulásával a kérdés megoldódott, az akkreditáláshoz szükséges anyag elő volt készítve, az átmenet zökkenőmentes volt. (Krasznitty, 2019.)

A Tompa Mihály Református Gimnázium programjai

Az iskola a Rimaszombatban működött református gimnázium és az 1853-ban alapított Egyesült Protestáns Gimnázium hagyományait viszi tovább, mely intézmények évszázadokon keresztül a műveltség forrásai voltak a környékbéli, de a távolabbról érkezett ifjak számára is, később pedig a nyelvhatáron lévő bástya szerepét is betöltötte.

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti
identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

Kiindulva az intézmény kötelezően vállalandó feladataiból, szokásrendszeréből, célcsoportjának sajátosságaiból, az oktatási intézmény esetében egy tábor bemutatása vállalkozunk, mely jó gyakorlatként is értelmezhető.

Ebben az évben, azaz 2019- ben A Tompa Mihály Református Gimnázium hallgatói ismét részt vettek a nemzeti kisebbségek nyári táborában a vakáció utolsó hetében. Ebben az évben a tábort Szlovákia keleti részén (Eperjes közelében, Sigord üdülőterületen) valósították meg.

A projekt fő célja, hogy a nem formális oktatási módszerek alkalmazásával hozzájáruljon a nemzeti többség fiataljai és a nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok, valamint a kisebbségek közötti akadályok, sztereotípiák és előítéletek felszámolásához.

A tábor résztvevői megismerték más kisebbségek – a magyar, a ruszin és a roma – kultúráját, folklóráját, értékeit, hagyományait és nyelvét.

Cél volt, hogy a fiatalok elmondják: „Új barátságokat kötöttünk, megtudtuk, milyen sok a közös nevező, amely egyesít és nem oszt meg minket. A tapasztalatok révén megismerkedtünk más kisebbségekkel, felismerve a kisebbség egyediségét és eredetiségét ”- mondta a tábor egyik résztvevője.

A program tartalmazta a kisebbségek történelmének és jelenlegi helyzetének megismerésére irányuló tapasztalati tevékenységeket, valamint kulturális intézményekbe tett kirándulásokat is. A programban résztvevő tanulók a pályázati kereteket maximálisan kihasználva meglátogatták az ólublói (Stará Ľubovňa) kastélyt, a szabadtéri múzeumot, megkóstolták a hagyományos ruszin ételeket, így szerevve konkrét tapasztalatot az eltérő gasztronómiai tevékenységekről. Az utolsó napot a ruszin kultúrájú múzeum meglátogatásának és Eperjes városába tett látogatásnak szentelték a táborozó diákok és kísérőik. A nyári tartózkodást a fürdés, a sport és a rövid turizmus is színesebbé tette, hiszen a diákok közösen mulathatták az idejüket.

A tábor utolsó napján az ifjúság az eperjesi önkormányzó régió oktatási osztályán tett látogatást, ahol az öt napos tábor tapasztalatairól számolhattak be.

Ugyanakkor a résztvevők multiplikátorokká váltak, hogy a ruszin kultúrával és a tábor tevékenységeivel kapcsolatos információkat megosszák más ismerőseikkel is.

A rendezvény, illetve a tábor a Kisebbségi Kulturális Alap támogatásával valósult meg.

A fiatalok jeget törnek c. pályázat szervezője a komáromi székhelyű TANDEM szervezet,

valamint partnere az eperjesi CeNef (Centrom pre podporu neformálneho vzdelávania) nevű szervezet.

Jelen tanulmánykötet alapján projektünkben íródott egy módszertani ajánlásokat is tartalmazó dokumentum is, amely felhasználva e jó gyakorlat gyűjteményt, leírja, hogy a projekt stratégiai céljainak figyelembevételével milyen aspektusok további fejlesztésére van szükség, illetve, hogy a jó gyakorlatok hogyan emelhetőek be a további napi szintű működésbe az Átányi Református Egyházközség esetében.

A tanulmánykötet az alábbi témakörök körüljárásával igyekszik az olvasókat megragadni:

- a hit definiálása
- a közösség definiálása
- vallás és közösség
- a kultúra fogalmának meghatározása
- az értékek dimenziói
- a vallás és oktatás, kultúra összefüggéseinek kérdései
- a jó gyakorlatokra való visszautalás
- módszertani lehetőségek a közösségfejlesztésen belül
- összegző ajánlások, szakmai javaslatok

Amint látható, ebben a módszertani kötetben az alapfogalmak definiálása is széles platformon megvalósul, hiszen a vallás, a kultúra, az oktatás és az értékek dimenziói is megjelennek a tanulmányban, de emellett a jó gyakorlatok módszertani megközelítései is jelen vannak, illetve összegző ajánlásokat, javaslatokat is tesz a tanulmány írója.

Következtetések

Az egyéni és közösségi érdekelismerés és tudatosítás folyamatában, a közösségi cselekvés iránt a múlt rendszer örökségként is fennálló nagyfokú bizalmatlanság leküzdésében, a civil szervezetek, kezdeményezések a mostanival jóval jelentősebb szerepet tölthetnek be. A provinciális elszigeteltségből való kitörés elősegítésében kétségtelenül nagy szerepük lehet a testvér települési kapcsolatoknak, de ezen az úton is tovább kellene lépni. Ma már korántsem elegendők a bizonyos egyházi vagy más jellegű preferenciális kötődésen alapuló kapcsolatok. Létfontosságú lenne a pályázatokkal elnyerhető nemzetközi és hazai programok és támogatás jóval fokozottabb jelenléte, főként a falusi közösségekben. Ezek elnyerése viszont feltételezi a megfelelő infrastrukturális és szervezeti feltételek (számítógépek, internet), valamint a szakmai háttér kialakítását is.

Igen lényeges minél konkrétan feltárni e vonatkozásban azt, hogy léteznek-e a régió településein fejlesztési elképzelések, stratégiák, és ha igen, milyen módon kapcsolódnak ezek az adott településen vagy vidéken működő értékstruktúrákhoz. Ehhez szorosan kapcsolódó kérdés továbbá, hogy milyen mértékben létezik megfelelés (illetve átfedés vagy ellentmondás) és együttműködés az önkormányzati, a civil és egyházi intézmények, szervezetek kezdeményezései, programjai között, hogyan működik az informális és formális kommunikáció a helyi közösségek vezetésében. Érdekes következtetésekre adhat lehetőséget a régiók, kistáji övezetek intézményesülési folyamatának nyomon-követése, annak feltárása, hogy e folyamatok során a különféle közösségalkotó tényezők milyen hatást fejtenek ki, hogyan rajzolódna újra, rajzolódna át a közösségek térképei.

A vallási értékek megmaradása és szoros összefonódása a kisebbségi nemzeti identitással a magyarságának a tudatában hozzájárult egy olyan társadalmi-politikai feltételrendszer fennmaradásához, amely lehetővé tette a vallás társadalmi megjelenítésének különböző intézményes és köztudati formái iránti bizonyos fokú tolerancia és társadalmi elfogadottság konzerválását. Mindehhez természetesen nyilván nagy mértékben hozzájárult az erdélyi történelmi egyházak és népek több száz éves múltra visszatekintő önszerveződő ereje és kultúrája valamint az etnikai és vallási pluralizmus hagyománya. Mindebből adódóan is számolhatunk egy viszonylag nagyobb fokú kontinuitással, érték és hagyománymegőrzéssel, ami napjaink társadalmában is érezteti hatását, különösen ezen a területen.

A rendszerváltást követő időszakban az egyházak, mint intézmények, újraértelmezték társadalmi szerepvállalásukat. E folyamat során az egyházak és társadalom kapcsolatát a régióban, jelentős mértékben befolyásolták-befolyásolják a különböző vallásfelekezetek hagyományai, a felekezeti együttélés évszázadai során kialakult legitimitási bázisuk, sajátos társadalmi feladataik. A szerepvállalás mikéntje és módja tekintetében igen fontos probléma, hogy a civil társadalom, etnicitás és egyház kapcsolatrendszerében hogyan alakítható ki a pluralista társadalmakra jellemző dinamikus egyensúly, amely bármely autentikusan demokratikus társadalmi berendezkedés alapfeltételének tekinthető, gyakorlatának kiindulási pontja kellene, hogy legyen.

A nemzeti és felekezeti identitás védelme, erősítése terén betöltött pótolhatatlan szerepük révén a partiumi történelmi magyar egyházaknak igen jó esélyük kínálkozik arra, hogy nemzeti és vallási hagyományaink folytonosságára építve, szilárd azonosságtudattal, önmagukat megőrizve-megújítva tölthessék be küldetésüket társadalmunkban.

Irodalomjegyzék

- 1976. évi V. törvény a közművelődésről. In: Füleki József – Herczeg Ferenc (1977): Közművelődési kézikönyv. Budapest, Kossuth Kiadó
- 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről.
- Adams, Robert (2003): Social work and empowerment. Basingstoke, Palgrave Macmillan
- Anheier, K. Helmut – Glasius, Marlies- Kaldor, Mary (szerk.) (2004): Globális civil társadalom. Budapest, Typotex Kiadó
- Anheier, Helmut K. (2005): Nonprofit Organizations. Theory, management, policy. London – New York, Routledge
- Arapovics Mária (2011): A közösség tanulása. Budapest, ELTE Az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány
- Arapovics Mária (2013): Egyetemista és főiskolás hallgatók képe a demokráciáról. In: Civil Szemle 2013/2. szám, 5-24. p.
- Arapovics Mária (2015): Közösségi művelődés és önkéntesmenedzsment országos múzeumokban. In: Civil Szemle 2015/4. szám, 21-46. p.
- Bábosik István (2004): Neveléelmélet. Nevelés az Európai Unióban. Budapest, Osiris Kiadó
- Benkő Loránd (szerk.) (1967): Magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. II. kötet. Budapest, Akadémiai Kiadó,
- Berczki Ibolya (2010): „Mindenki lehet önkéntes!” – Önkéntes program fejlesztési terve a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban. In: Berczki Ibolya (szerk.) (2010): Tudás és alkalmazás. Múzeumi Iránytű 10. Szentendre, Szentendrei Szabadtéri Múzeum Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, 220-238. p.
- Bíró Endre (2002): Nonprofit szektor analízis. Civil szervezetek jogi környezete. Budapest, EMLA Egyesület
- Közösségfejlesztők Egyesülete (2004): Budapesti Nyilatkozat. Az európai civil társadalom fejlesztése a közösségfejlesztés eszközeivel. Parola 2004/ különszám, 1-3. p.

- Castells, Manuel (1996): The information age: economy, society and culture. Vol. 1. The rise of the network society. Oxford, Blackwell Publishers
- Cieger András (2011): Politikai korrupció a Monarchia Magyarorszáján. Budapest, Napvilág Kiadó
- Council of Europe (1996): Education for democratic citizenship (EDC) Project. Strasbourg, Council of Europe
- Crow, G. – Allan, G. (1994): Community life. An introduction to local social relations. New York, USA, Harvester-Wheatsheaf
- Csányi Vilmos (2005): Gondolkozz globálisan, cselekedj lokálisan. Népszabadság, Hétféle, 2005. szeptember 17.
- Csepeli György – Prazsák Gergő (2011): Az el nem múltó feudalizmus. Társadalomkutatás 29. évfolyam, 2011/1. szám, 63-79. p.
- Pataki Ferenc (szerk.) (1980): Csoportlélektan. Budapest, Gondolat Kiadó
- Csordás Izabella (2012): Volunteer management in cultural institutions. Budapest, Múzeumok és Látogatók Alapítvány – Szépművészeti Múzeum
- Djurec Andrea (2015): Új szereplő a harmadik szektorban: közösségi színház. In: Parola. 2015/3. szám, 20-28. p.
- ELTE Az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány (2011): Egyetemesek az egyetemen. (Elérhető: <https://www2.elte.hu/content/egyetemesek-az-egyetemen.e.6452>)
- Európai Parlament Tanács (2008): 2008/C 111/01. Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása (2008. április 23.) az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszerének létrehozásáról. Brüsszel, Európai Parlament Tanács
- Európai Parlament Tanács (2006): Európai parlament és a tanács ajánlása (2006. december 18.) az egész életen át tartó tanulóhoz szükséges kulcskompetenciákról. Brüsszel, Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 394/17. szám.
- Fukuyama, Francis (1997): Bizalom. Budapest, Európa Könyvkiadó
- Gelencsér Katalin (1996): A közművelődés helyi funkciói és feladatai. In: Szabó, Károly (1996): Közművelődési tanulmányok. Pécs, Janus Pannonius Tudományegyetem, 261-290. p.
- Giczey Péter – Péterfi Ferenc (2013): Az útépitéstől a társadalomépitésig. Parola 2013/1. szám, 31-39. p.

*Kedvezményezett: Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.
 „Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”
 EFOP-5.2.2-17-2017-00037*

- Salamon, Lester M. – Sokolowksi, S. Wojciech – Lis, Regina (2003): Global civil society. An overview. Baltimore, The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, Center for Civil Society Studies
- Gorman, Michael (2002): „Közösség” Európában.” Parola, 2002/2. szám
- Hansmann, Henry (1987): A nonprofit szervezetek közgazdasági elméletei. In: Kuti Éva – Marshall Miklós (szerk) (1991): A harmadik szektor. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport, 29-44.p.
- Hansmann, Henry (1987): Economic theories of nonprofit organisations. (Elérhető: <http://www.ppge.ufrgs.br/giacomo/arquivos/eco02072/hansmann-1987.pdf>)
- Harkai Nóra (2006): Közösség és közösségi munka. Parola Füzetek. Budapest, Közösségfejlesztők Egyesülete
- Howard, Marc Morjé (2003a): The weakness of civil society in post-communist Europe. Cambridge, Cambridge University Press
- Howard, Marc Morjé (2003b): Why post-communist citizens do not join voluntary organizations. In: Badescu - Uslaner (eds.) (2003): Social Capital and the Transition to Democracy. London, Routledge, 165-183. p.
- Juhász Erika (szerk.) (2014): Közösségi művelődés – közösségi tanulás. Debrecen, Debreceni Egyetem TEK BTK Neveléstudományok Intézete – KultúrÁsz Közhasznú Egyesület
- Jürgen, Habermas (é.n.): A kommunikatív cselekvés elmélete I-II. Kézirat. Budapest, ELTE
- Káldy Mária – Kárpáti Andrea – Szirmai Anna Linda (2010): Helyzetkép és perspektívák. Múzeumpedagógia Magyarországon 2008-2009. Múzeumi iránytű 6. Szentendre, Szentendre, Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Múzeumi Oktatási és Képzési Központ
- Káldy Mária - Nagyné Batári Zsuzsanna. (é.n.): Case study: The Hungarian Open Air Museum and its communities. Kézirat
- Kant, Immanuel (1980): Válasz a kérdésre: mi a felvilágosodás? . In: Kant, Immanuel (1980): A vallás a pusztá és határain belül és más írások. Budapest, Gondolat Kiadó
- Keane, John (1988a): Democracy and Civil Society. On the predicaments of european socialism, the prospects for democracy, and the problem of controlling social and political power. London, Verso
- Keane, John (ed.) (1988b): Civil society and the State: New european perspectives. London, Verso

- Keane, John (1998): Civil society: Old images. New visions. Cambridge, Polity Press
- Keane, John (2004): A civil társadalom. Régi képzetek, új látomások. Budapest, Typotex Kiadó
- Klamer, Arjo – Zuidhof, Peter Wim (2000): A harmadik szféra szerepe a művészetek világában. In: Daubner Katalin – Horváth Sándor – Petró Katalin (szerk.) (2000): Kultúra-gazdaságtani tanulmányok. 167-184. p.
- Lakatos Kinga (2003): A képessé tétel folyamata. Parola füzetek. Budapest, Közösségfejlesztők Egyesülete
- Lee, David – Newby, Howard (1983): The problem of sociology: an introduction to the discipline. London, Unwin Hyman
- Németh A., Mikonya Gy., & Skiera E. (2005). Életreform és reformpedagógia – nemzetközi törekvések magyar pedagógiai recepciója. Budapest: Gondolat.
- Mérei Ferenc (1971): Közösségek rejtett hálózata. Szociometriai értelmezés. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó
- Mérei Ferenc (1975): A cselekvés szerkezete és a közösségi dinamika – Kurt Lewin pszichológiája. In: Mérei Ferenc – Szakács Ferenc – Légrádi Istvánné (1975): Csoportdinamika. Válogatás Kurt Lewin műveiből. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 7-57. p.
- Merton, Robert K. (1980): Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Budapest, Gondolat Kiadó
- Miszlivetz Ferenc (1999): A civil társadalom nyomvonalai az új európai térben. In: Csefkó Ferenc – Horváth Csaba (szerk.) (1999): Magyar és európai civil társadalom. Pécs, MTA Regionális Kutatások Központja, 78–193. p.
- Pataki Ferenc (1977): Társadalomlélektan és társadalmi valóság. Budapest, Kossuth Könyvkiadó
- Pataki Ferenc (1988): Közösségi társadalom – eszmény és valóság. Budapest, Kossuth Kiadó
- Pavluska Valéria (2009): A nonprofit szervezetek strukturális-működési jellemzői. In: Arapovics Mária – Brüll Edit. (szerk.) (2009): Közösségi-civil szervező. Tananyag. I. rész. Budapest, Szociális és Munkaügyi Minisztérium.
- Péterfi Ferenc (2014): Továbbra is mélyponton. Közbizalom 2013. Budapest, Közösségfejlesztők Egyesülete
- Pethő László (2002): Racionalizáció és társadalmasítás. Jászberény, Dériné Művelődési Központ

- Putnam, Robert D. (2000): Bowling alone: The collapse and revival of american community. New York, Simon & Schuster
- Salamon, Lester M. et al. (1999): The emerging sector revisited: a summary. Baltimore, The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies
- Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (1992): In search of the nonprofit sector I: The question of definitions. Voluntas, Vol. 3/No. 2., 125-151. p.
- Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (1994): The emerging sector: The nonprofit sector in comparative perspective – An overview. Baltimore, The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies
- Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (1995): Szektor születik. A nonprofit szektor nemzetközi összehasonlításban. Nonprofit kutatások 4. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport
- Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (Keane : Social origins of civil society: Explaining the nonprofit sector cross-nationally. Voluntas, Vol. 9/ No.3., 213-247. p.
- Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (1999): Szektor születik II. Összefoglaló egy nemzetközi nonprofit kutatás második szakaszáról. Budapest, Civitalis Egyesület
- Salamon, Lester M. – Sokolowski, Wojciech S. – List, Regina (2003): Global civil society. An overview. Baltimore, Johns Hopkins University Institute for Policy Studies Center for Civil Society Studies
- Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (1995): Szektor születik. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport
- Salamon, Lester M. – Anheier, Helmut K. (1996): Szektor születik II. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport
- Smith, M. K. (2001) 'Community' in the encyclopedia of informal education. (Elérhető: <http://www.infed.org/community/community.htm>)
- Striker Sándor (1996): A művelődésirányítás lehetőségei és eszközei: ideálok, minták és feladatok. In: Szabó, Károly (1996): Közművelődési tanulmányok. Pécs, Janus Pannonius Tudományegyetem
- Tocqueville, Alexis de (1983): A demokrácia Amerikában. Budapest, Gondolat Kiadó
- Tóth Máté (2015): Könyvtár és közösség. Budapest, Argumentum Kft.
- Tönnies, Ferninand (1887): Közösség és társadalom. Budapest, Gondolat Kiadó

- Varga A. Tamás – Vercseg Ilona (1998): *Közösségfejlesztés*. Budapest, Magyar Művelődési Intézet
- Varga Aranka (2006): *Multikulturalizmus – inkluzív oktatási rendszer*. In: Forray R. Katalin (szerk.) (2006): *Alapismeretek a romológia asszisztens képzéshez*. Pécs, PTE BTK Romológia és Nevelésszociológia Tanszék
- Vercseg Ilona (2004): *A társadalmi tőke mérése magyarországi településeken*. Budapest, Parola, 2004/3. tematikus szám, 10-15. p.
- Vercseg Ilona (2011): *Közösség és részvétel. A közösségfejlesztés és a közösségi munka gyakorlatának elmélete*. Budapest, ELTE TáTK – Hilsher Rezső Szociálpolitikai Egyesület
- Vercseg Ilona (2014): *Közösségelmélet. Tantárgyi összefoglaló*. Budapest, ELTE TáTK
- Warren, Roland L. (1963): *The community in America*. Chicago, Rand McNally
- Willmott, P. (1986) *Social networks, informal care and public policy*. London, Policy Studies Institute

Kedvezményezett: *Átányi Református Egyházközség - 3371 Átány, Templom út 2.*
**„Vallás és kultúra a családokért - Nemzetközi kutatás a vallás és nemzeti
identitás relációjának feltérképezésére, a közösség fejlesztésére”**
EFOP-5.2.2-17-2017-00037